

Zhodnocení vývoje školního klimatu na Obchodní akademii Tomáše Bati a Vyšší odborné škole ekonomické Zlín

Ing. Hana Zbránková

Bakalářská práce
2009

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2008/2009

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Ing. Hana ZBRÁNKOVÁ**
Studijní program: **B 7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Učitelství odborných předmětů pro SŠ**

Téma práce: **Zhodnocení vývoje školního klimatu na Obchodní akademii Tomáše Bati a Vyšší odborné škole ekonomické Zlín**

Zásady pro vypracování:

**Provedte průzkum literárních pramenů týkajících se školního klimatu střední školy.
Seznamte se s hodnocením klimatu Obchodní akademie Tomáše Bati a Vyšší odborné školy ekonomické Zlín z roku 2006.
Navrhněte metody zjišťování názorů na školní klima u žáků, rodičů a učitelů.
Vyhodnoťte zjištěné výsledky a proveďte srovnání s rokem 2006.**

Rozsah práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

JEŽEK, S. Psychosociální klima školy I. Brno: MSD, 2003. 152 s. ISBN 80-86633-13-6.

JEŽEK, S. Psychosociální klima školy II. Brno: MSD, 2004. 165 s. ISBN 80-6633-29-2.

JEŽEK, S. Psychosociální klima školy III. Brno: MSD, 2005. 158 s. ISBN 80-86633-45-4.

LAŠEK, J. Sociálně psychologické klima školních tříd a školy. Hradec Králové:

Gaudeamus, 2001. 289 s. ISBN 80-7041-088-4.

PRŮCHA, J. Učitel. Současné poznatky o profesi. Praha: Portál, 2002. 141 s. ISBN

80-7178-621-7.

Vyhláška č. 15/2005, kterou se stanoví náležitosti dlouhodobých záměrů, výročních zpráv a vlastního hodnocení školy.

Vedoucí bakalářské práce:

Ing. Alena Dofková

Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce:

12. února 2009

Termín odevzdání bakalářské práce:

15. května 2009

Ve Zlíně dne 12. února 2009

prof. PhDr. Vlastimil Švec, CSc.
děkan

L.S.

Mgr. Soňa Vávrová, Ph.D.
vedoucí katedry

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ/DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním diplomové/bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že diplomová/bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí;
- na moji diplomovou/bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užit své dílo – diplomovou/bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové/bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové/bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Ve Zlíně15.5.2009.....

....

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlédnutí veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, optisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užíje-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpirá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k vyšší výdělku dosaženému školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRACT

Cílem této bakalářské práce je zhodnocení vývoje školního klimatu na Obchodní akademii Tomáše Bati a Vyšší odborné škole ekonomické Zlín.

V první, teoretické části popisují problematiku pojmu klima školy a přístupy k jeho zkoumání. Ve druhé, praktické části předkládám základní informace o Obchodní akademii Tomáše Bati a Vyšší odborné škole ekonomické Zlín a charakteristiky vzdělávacích činností. Pomocí dotazníkového šetření provádím průzkum názorů žáků, rodičů a učitelů střední školy na faktory, které klima ovlivňují. Zjištěné výsledky vyhodnocuji a provádím srovnání s rokem 2006.

Klíčová slova:

prostředí, klima, atmosféra, škola, klima školy, prostředí školy, žák, učitel, rodiče, kvalitativní metody, kvantitativní metody, dotazník, dotazníkové šetření, průzkum.

ABSTRACT

The aim of this bachelor thesis is to evaluate school climate at The Thomas Bata Business academy and Higher professional school of business Zlín.

In the first, theoretical part I describe the problems of the school climate and approaches to research. In the second, analytical part I present basic information about The Thomas Bata Business academy and Higher professional school of business Zlín and characteristics of education activities. By means of a questionnaire I research opinions of pupils, parents and teachers at the secondary school on the factors that influence the climate. My findings are then evaluated and compared with the year 2006.

Keywords:

atmosphere, climate, school, school climate, pupil, teacher, parents, qualitative methods, quantitative methods, questionnaire, climate survey, research.

Touto cestou děkuji vedoucí bakalářské práce Ing. Aleně Dofkové za odborné vedení, všestrannou a obětavou pomoc a poskytnutí informací při zpracování bakalářské práce.

Děkuji mé rodině a všem, kteří mi v době studia pomáhali a podporovali mě.

Motto

„Ve škole cokoli se děje, ať slouží a napomáhá budoucímu životu.“

JAN AMOS KOMENSKÝ

OBSAH

ÚVOD	9
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 KLIMA ŠKOLY	12
1.1 PŘÍSTUPY KE ZKOUMÁNÍ KLIMATU ŠKOLY	17
1.1.1 Úrovně zkoumání klimatu školy	17
1.1.2 Typy školního klimatu.....	18
1.1.3 Proměnné klimatu školy.....	19
1.1.4 Objektivní a subjektivní indikátory klimatu školy	21
1.1.5 Klima vnímané a klima reálné	22
1.1.6 Dopady klimatu školy	23
1.2 POZITIVNÍ A NEGATIVNÍ KLIMA ŠKOLY.....	24
2 DIAGNOSTIKA KLIMATU ŠKOLY	25
2.1 KVANTITATIVNÍ DIAGNOSTICKÉ METODY	25
2.2 KVALITATIVNÍ DIAGNOSTICKÉ METODY.....	26
3 DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ	30
3.1 OBECNÉ ZÁSADY TVORBY DOTAZNÍKU	30
3.2 REALIZAČNÍ FÁZE	32
II PRAKTICKÁ ČÁST	33
4 CHARAKTERISTIKA ŠKOLY	34
4.1 CHARAKTERISTIKY VZDĚLÁVACÍCH ČINNOSTÍ.....	34
5 DIAGNOSTIKA KLIMATU OBCHODNÍ AKADEMIE TOMÁŠE BATI A VYŠŠÍ ODBRONÉ ŠKOLY EKONOMICKÉ ZLÍN	36
5.1 ZJIŠŤOVÁNÍ KLIMATU ŠKOLY	37
5.2 TVORBA DOTAZNÍKU	37
5.3 REALIZAČNÍ FÁZE.....	39
5.4 DOTAZNÍK PRO ŽÁKY.....	40
5.5 DOTAZNÍK PRO RODIČE.....	52
5.6 DOTAZNÍK PRO VYUČUJÍCÍ.....	60
ZÁVĚR	70
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	73
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	74
SEZNAM TABULEK	75
SEZNAM PŘÍLOH	76

ÚVOD

Vzdělání je považováno za významnou sociálně kulturní hodnotu, která umožňuje jedinci získat schopnosti k výkonu povolání, samostatně a tvořivě myslet, rozhodovat se a zvládat nové situace v pracovním i osobním životě. Vzdelání má zásadní význam pro rozvoj lidské osobnosti a kvality života.

Změny ve společnosti, především ekonomické podmínky a demografický vývoj, se odrážejí na vývoji školství. Kvalita vzdělávacího procesu na různých typech škol a školských zařízení je závislá na dostatku finančních prostředků.

Existence kvalitní školy je především výsledkem jejího dobrého managementu. Doba, kdy poptávka po vzdělávacích službách silně převyšovala nabídku, je pryč. Široká vzdělávací nabídka a snižování demografické křivky vede ke konkurenčnímu boji mezi jednotlivými školami. Aby škola obstála v dnešním vnějším prostředí a byla úspěšná, musí se neustále zabývat svými slabými a silnými stránkami a snažit se je ovlivňovat tak, aby její kvalita, pověst a dobré jméno rostlo. Dávat si takové cíle, aby o ni měli zájem nejen žáci či studenti, ale i případní sponzoři.

Každá dobrá škola pro plnění svého hlavního poslání, tj. poskytování vzdělávání, musí dobře znát své vnitřní prostředí – klima školy. Klima školy je jev, na jehož vzniku, fungování a proměnách se výrazně podílejí všichni zúčastnění – vedení školy, učitelský sbor, žáci a studenti, ostatní pracovníci školy.

Aby vedení školy mohlo klima školy ovlivňovat či měnit, musí je nejdříve poznat. Informace, které se mu dostávají z průběhu hospitací či rozhovorů, nemusí být vždy objektivní a úplné. Pro zjištění klimatu je možné využít dotazníkové šetření.

Vzhledem k tomu, že pracuji na Obchodní akademii Tomáše Bati a Vyšší odborné škole ekonomické Zlín, uvítala jsem zájem vedení na opětovném provedení průzkumu klimatu školy.

Cílem je zpracovat takovou práci, která bude užitečná a využitelná pro potřeby školy. Poslední rozsáhlý průzkum klimatu školy byl prováděn před třemi lety. Vedení školy mě požádalo, zda bych zpracovala klima střední školy, tj. Obchodní akademie Tomáše Bati, a jeho výsledky vyhodnotila a srovnala s rokem 2006. Zhodnocení celkového klimatu školy na všech úrovních studia by bylo obsáhlé a náročné, proto vedení školy rozdělilo zpracová-

ní školního klimatu podle úrovně nabízeného vzdělání. Na Vyšší odborné škole ekonomické Zlín, se touto problematikou zabývala studentka posledního ročníku v její absolventské práci.

Vedení školy zajímá, zda a případně jak se klima školy za poslední tři roky změnilo. Aby zjišťované hodnoty byly srovnatelné, použiji dotazníky, které byly využity při zjišťování klimatu před třemi lety.

Bakalářská práce je rozdělena na dvě části - teoretickou a praktickou. V první teoretické části se pokusím objasnit na základě dostupné literatury problematiku pojmu klima školy a jeho diagnostiku. Ve druhé analytické části budu charakterizovat Obchodní akademii Tomáše Bati a Vyšší odbornou školu ekonomickou Zlín, pomocí dotazníků provedu šetření názorů na faktory ovlivňující klima školy u žáků, rodičů žáků a učitelů střední školy. Zjištěné výsledky vyhodnotím a provedu srovnání s rokem 2006.

Při zpracování bakalářské práce budu vycházet z odborné literatury, dotazníkového šetření provedeného v roce 2006. Cenným zdrojem informací budou konzultace s managementem školy.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 KLIMA ŠKOLY

Snaha o uchopení a pochopení fungování školy a jejích zvláštností probíhá v zahraniční již desítky let. Česká odborná pedagogická a psychologická veřejnost začala problematice fungování školy jako instituce věnovat hlubší pozornost přibližně v posledním desetiletí (např. Mareš a Křivohlavý, 1995; Lašek 1995; Grecmanová 1997; Mareš, 2000; Mareš 2001; Pol a kol. 2001; Ježek 2004). Hlavním pojmem výše uvedených prací se stává **klima školy**. [3, s. 128]

Pojem klima školy je užitečný pro velmi různorodé podoby školy. **Školu** lze chápat podle:

- stupně vzdělávání – preprimární, primární, nižší sekundární, vyšší sekundární, neuni-verzitní terciární, vysokoškolský univerzitní,
- zvláštností populace – zvláštní školy, pomocné školy, školy pro somaticky postižené děti, školy pro hospitalizované děti,
- velikosti školy – malotřídní školy s desítkami žáků, velké školy s několika sty žáky, vysoké školy s tisíci až desetitisíci studentů,
- situování školy – školy venkovské, maloměstské, městské, velkoměstské,
- spádové oblasti a zvláštností komunity, v níž žijí žáci a studenti – školy jazykové, kulturně, nábožensky, etnicky homogenní či heterogenní,
- zřizovatele – školy veřejné, soukromé, státní, církevní,
- koncepce vyučování, učení i výchovy, tedy podle koncepce, kterou škola zastává – škola spíše tradiční, či spíše experimentující.

Z výše uvedeného je zřejmé, že postihnout pojem klima školy je náročné. Snahy o zobecnění výsledku teoretických bádání a empirických šetření musí být proto ověřovány v kontextu, v němž byly provedeny.

Pojem **klima**, česky podnebí, označuje dlouhodobě stabilní režim počasí. Užívání pojmu klima překročilo hranice přírodních věd a začalo být zajímavé i pro obory zabývající se lidským společenstvím. Nejprve jako obrazné přirovnání – metafora, později jako plno-právné označení. Pojem klima se stal součástí odborné terminologie ve společenskovedních oborech. Pojem klima vstoupil do odborné psychologické literatury zpočátku jako metafora pro jevy, které studuje psychologie organizace a řízení. Nyní jsou už běžné výrazy

podnikové klima, organizační klima podniku apod. V sociální psychologii a pedagogické psychologii byl začátek obdobný – nejprve klima jako metafora pro „podnebí“ určité školy (příjemné, teplé, mrazivé, bouřlivé), později něco jako osobnost, organizmus.

Klima určité školy samo o sobě nestačí k výstižnému popisu toho, v čem spočívají zvláštnosti určité školy. Usilovně se hledají další pojmy, jimiž se různí autoři snaží vystihnout různé úrovně, aspekty, klíčové prvky fungování školy jako složitého systému. Inspirují se managementem, antropologií, sociologií, psychologií aj.

Objevují se snahy zjednodušit složitost systému, který je nazýván klima školy. Tyto snahy představují rozdělení systému na jeho podstatné části, aby byl výzkumně uchopitelný a dal se studovat ve své dynamice. Problémem zůstává, co považovat za jeho podstatné části – klima panující:

- ve vztazích mezi žáky ve třídách,
- ve vztazích mezi třídou a jednotlivými vyučujícími,
- v učitelském sboru,
- ve vedení školy,
- ve vztazích žáci – ostatní pracovníci školy,
- ve vztazích učitelé – ostatní pracovníci školy,
- ve vztazích učitelé – rodiče,
- ve vztazích vedení školy – představitelé komunity,
- nebo ještě něco dalšího.

Mareš se domnívá, že **klima školy je**:

- jev, na jehož vzniku, fungování a proměnách se výrazně podílejí tito aktéři – vedení školy, učitelský sbor, učitelé jako skupiny a jednotlivci, školní třídy, žáci jako skupiny a jednotlivci, ostatní pracovníci školy (výchovný poradce, školní psycholog, školní speciální pedagog, administrativní pracovníci školy, techničtí pracovníci školy), rodiče, představitelé komunity, v níž škola funguje,
- subjektivně vnímaný, prožívaný a hodnocený jev,
- jev dlouhodobého charakteru, dynamicky se měnící v čase,

- jev, který můžeme zkoumat na několika úrovních – na úrovni jednotlivých aktérů, skupin aktérů, všech aktérů (kolektivní klima, průměrné klima),
- jev, který zpravidla vnímají, prožívají a hodnotí jedinci i skupiny aktérů rozdílně (klima z pohledu žáka, skupiny žáků ve třídě, jedné třídy, několika tříd téhož ročníků, různých ročníků, učitelů, učitelského sboru, vedení školy, ředitele, rodičů, skupiny rodičů atp.); tyto rozdíly vedou i k rozdílnému reagování aktérů na klima,
- jev, který můžeme zkoumat v jeho různých podobách – v aktuální podobě (momentální stav), dále preferované podobě (subjektivní přání aktérů), žádoucí podobě (jako cíl intervenčního snažení), retrospektivní podobě (vzpomínky účastníků, percipování výchozího stavu),
- jev, který ze systémového pohledu sestává z různých prvků, které nejsou stejně důležité a lze je hierarchicky uspořádat; vzájemné vazby těchto prvků mohou být jednosměrné i obousměrné a nemají všechny stejnou váhu, navíc se zjištěné údaje mohou proměňovat v čase, neboť jde o dynamický systém; protože jde o sociálně psychologický systém, mají proměny rozdílnou rychlost a fungují rozdílně na různých úrovních systému (celkově jde o systém s relativně velkou setrvačností),
- jev, který můžeme chápat jako nezávisle proměnnou a zkoumat její dopady na aktéry (co dělá určité klima například s psychikou aktérů, s jejich výkony, s jejich zdravím), anebo jako závisle proměnnou, když se snažíme zavádět ve škole určité změny, provádět cílené intervence (nakolik se klima vůbec změní, ve kterých parametrech se změní a v kterých nikoli, jak trvalá je tato změna apod.).

Mareš dále dodává, že **klima školy ovlivňuje:**

- charakteristiky aktérů (sociální, zdravotní, pedagogické, psychologické),
- úspěšnost fungování instituce jako celku (tj. průběhové charakteristiky),
- kvalitu výstupu instituce (tj. výstupní charakteristiky krátkodobého i dlouhodobého rázu).

Na klima školy se dá nazírat z řady aspektů. Při empirickém zkoumání klimatu školy dominuje orientace na jeho negativní stránky. Svým způsobem je to pochopitelné, neboť zejména v USA, ale i v dalších vyspělých zemích jsou negativní jevy ve škole závažným

problémem, snadno medializovaným, a proto stoupá tlak laické i odborné veřejnosti, politiků i místní správy na to, aby se tyto problémy studovaly a řešily.

Klima školy se proto zkoumá v souvislosti s:

- psychosociálním stresem žáků a učitelů (psychologická zranitelnost žáků, stres učitelů, uzavřené klima učitelského sboru, efekt vyhoření u učitelů),
- školní neúspěšnosti žáků (školní selhávání, opakování ročníku, vyloučení ze školy, nedokončení školní docházky),
- problémovým chováním žáků (hrubé a vulgární chování, projevy zlosti, slovní a fyzická agrese, šikanování spolužáků, učitelů, záškoláctví),
- zdravotně rizikovým chováním (kouření, konzumování alkoholu, užívání dalších psychoaktivních látek, týrání),
- sociální problémy (konflikty pramenícími ze sociálních, kulturních, etnických rozdílů mezi žáky),
- nejzávažnějšími projevy násilí a kriminality ve škole (těžká ublížení na zdraví).

Objevuje se ovšem i druhá možnost zkoumání klimatu školy. Má také svou dlouholetou tradici. Pozitivní vývoj jedince, jeho pozitivní fungování ve škole bývá definováno jako absence negativních jevů, tedy nepřítomnost poruchy, problémového chování ve škole.

Empirické výzkumy klimatu školy u nás v České republice se teprve rozbíhají. Zatím se setkáváme spíše s náběhy, které mapují jednotlivé, byť důležité složky klimatu školy. Je to pochopitelné. Kromě důvodů uvedených výše jsou zde i důvody další. Ježek [In 1] odpovídá na otázku, **proč se u nás klima školy dosud málo zkoumá**, takto:

- protože to vyžaduje souhlas a spolupráci vedení školy, a to se může cítit ohroženo,
- protože to vyžaduje spolupráci a otevřenost učitelů, a ti se cítí ohroženi,
- protože to kompetenčně může zasahovat do sféry školní inspekce,
- protože není snadné najít a použít vhodné a diagnostické metody,
- protože není snadné zjištěné výsledky k něčemu vztáhnout (normy, standardy školy),
- protože na zjištěné výsledky je třeba nějak reagovat; není-li klima prokazatelně doloženo, nemusí se ve škole nic měnit.

Mareš k tomuto dodává:

- protože jde o složitou strukturu, v níž ne všechny prvky mají stejnou váhu,
- protože jde o složité vzájemné vztahy, které navíc nejsou stejně intenzivní a jedno-
směrné.

Badatelé i praktici věnují mnoho času a úsilí tomu, aby nejen definovali klima školy a diagnostikovali jeho stav, ale také klima zlepšili. Připravují a realizují různé intervenční programy, často velmi nápaditě. Potíž bývá v tom, že se věnují několika málo aspektům (např. prevenci drog, snížení rizika šikany, zlepšení vztahu mezi učitelem a žáky). Přitom klima školy je složitý systém a změna jen jeho několika částí neovlivní zásadně jeho fungování.

Klima školy je podle Mareše dobrá a vědecky nosná metafora. Nezaručuje nám však automaticky, že její odborné rozpracování nás dovede k dobrým vědeckým i praktickým výsledkům. Obtížnost bádání v dané oblasti i obtížnost skutečně účinných intervencí možná jenom tušíme. [1, s. 32-41]

Světlík spojuje klima s pojmem vnitřního prostředí školy. Klima školy je podle něj ovlivňováno **pěti složkami vnitřního prostředí školy:**

- kulturou školy,
- mezilidskými vztahy,
- organizačním modelem školy,
- kvalitou managementu a sboru,
- materiálním prostředím školy.

Rozhodující faktory, které vytváří a ovlivňují klima školy, jsou však její kultura, kvalita managementu a systém mezilidských vztahů. Ten je dán především vztahy mezi učiteli a žáky, vzájemnými vztahy mezi učiteli, mezi učiteli a ostatními pracovníky školy, učiteli a rodiči, vztahy mezi vedením školy a pedagogickým sborem a mezi žáky samotnými.

Vzdělávací instituce se zdravým a čínorodým klimatem se vyznačuje především takovými vztahy, které charakterizuje vzájemná důvěra a úcta mezi všemi osobami, které se na vzdělávání podílejí, jejich vysokou morálkou a soudržností. Dalším typickým rysem charakterizujícím dobré klima školy je loajalita ke škole, která je dána podporou cílů školy a zájmem o vše, co s prací školy souvisí. Klima školy může být dobré, klidné, spolupracující, tvořivé,

veselé. Příznivá atmosféra a smích, pohoda a pocit volnosti vytváří ze školy místo, kam vyučující i jejich žáci rádi chodí, kde se rádi setkávají a kde se udělá nejvíce práce. [10]

1.1 Přístupy ke zkoumání klimatu školy

Uchopit klima školy není snadné. Přehledová studie Andersonové [In 4] užívá pro tuto činnost tři zajímavé metafory. Říká, že ke zkoumání klimatu školy lze přistoupit ze tří pozic.

Z pohledu zastánců první pozice je klima něco jako **albatros** – je vidět, ale obtěžuje. Všimneme si ho, když začne být nepříjemné. Klima je tedy možný, ale nepříliš žádoucí objekt studia. Přináší víc komplikací, než užítku.

Z pohledu zastánců druhého přístupu je klima něco jako bájný **jednorozec**. Klima je zde žádoucím objektem studia, ale je nemožné ho chytit, je nepolapitelný. Za tímto mytologickým zvířetem se někteří lovci honí, je však pro ně jen nadějí, snem, který se nemůže nikdy naplnit.

Třetí skupina badatelů vidí klima jako možný a současně žádoucí objekt studia. Přestože si uvědomuje obtížnost studia klimatu školy, současně chápe, že holistický přístup dovoluje se přiblížit složité realitě více, než parciálnost a separovanost dosavadních přístupů. Neúspěchy dosavadních výzkumů připisuje primitivním modelům, neadekvátním metodickým postupům, zkoumáním příliš mála proměnných anebo chybně zvolených proměnných. Doufá, že další bádání se bude podobat bájnému ptáku **Fénixovi**, který povstal z popela a opět vzlétl vzhůru. [4]

1.1.1 Úrovně zkoumání klimatu školy

Přestože se v odborných debatách a člancích mluví o klimatu školy, ne vždy autoři pečlivě rozlišují, na které úrovni školského systému se právě pohybují, a které ukazatele byly vzaty za základ klimatu školy. Obecně můžeme uvažovat o třech hlavních úrovních zkoumání klimatu školy - mikroúroveň, mezoúroveň a makroúroveň.

Zajímá-li nás jedna škola a její klima, pak se pohybujeme na **mikroúrovni** zkoumání klimatu. Jít pod tuto úroveň a omezit se jen na ni by znamenalo, že nepůjde o klima celé školy, ale o klima její části např. jen učitelského sboru nebo jen školních tříd.

Zajímá-li nás situace v celém státě, chceme-li se dozvědět něco obecnějšího o klimatu škol stejného typu na základě reprezentativního šetření, pak půjde v rámci naší republiky o **makroúroveň** zkoumání klimatu.

Mezoúroveň zkoumání klimatu už nemusí být tak jednoznačná. Může být definována spíše teritoriálně (např. krajem), spíše administrativně (např. školským obvodem), typem školy (např. soubor středních odborných škol). Může být definována i jinými kritérii (např. realizovaným výchovně-vzdělávacím projektem, typem zřizovatele, typem komunity, v níž působí, složením žáků, kteří do školy docházejí). [4]

1.1.2 Typy školního klimatu

Andersonová [In 4] uvádí **hlediska členění podle:**

- míry konzistentnosti – koherentní a nekoherentní klima (koherentní klima je jasné, účelné, dobře sdělitelné),
- míry otevřenosti – klima otevřené a uzavřené,
- výraznosti – klima robustní a nerobustní,
- aktérů – klima navozované žáky, navozované učiteli a navozované vedoucími pracovníky školy,
- preferovaného zaměření školy – klima orientované na instrumentální přístup, na rozvoj sociálních vztahů, na rozvoj osobnosti, na mravní rozvoj,
- zdravotních dopadů – klima zdravé a nezdravé.

Mareš ze svých zkušeností doplňuje **další hlediska třízení podle:**

- časového hlediska – klima aktuální, minulé (retrospektivní), budoucí (prospektivní),
- preferovanosti, žádoucnosti – klima aktuální (výchozí) a klima preferované, které by si jedinec či skupina přáli,
- dynamiky – klima jako stav, klima jako proces,
- specifčnosti – klima generické (společné pro většinu škol) a klima specifické (pro určitou školu či typ školy),
- možnosti vzhledu ze strany externích osob – klima zjevné (poznatelné zvnějšku), klima skryté (poznatelné jen zevnitř),

- komunity, v níž škola funguje – klima školy velkoměstské, městské, vesnické,
- programu, který škola provozuje – klima tradiční školy, klima alternativní školy,
- vztahu školy ke změně – klima příznivé pokusům o změnu školy, klima neutrální vůči změnám, klima nepříznivé pokusům o změnu školy,
- vztahu školy k participaci rodičů – klima příznivé k participaci rodičů na chodu školy, klima neutrální, klima nepříznivé,
- podle funkce ve výzkumném projektu – klima jako závisle proměnná, klima jako nezávisle proměnná.

1.1.3 Proměnné klimatu školy

Pokud máme měřit tak složitý jev, jímž klima školy je, bývá snaha jej rozčlenit na soubor dílčích proměnných. Andersonová [In 4] navrhla jedno z možných řešení. Vyšla z dělení klimatu do čtyř dimenzí, skupin proměnných. Každou z nich potom specifikovala pomocí proměnných, které byly v období, kdy svou přehledovou studii psala, známy a vyzkoušeny. Každou proměnnou lze dále charakterizovat pomocí určitých indikátorů *Tab. 1*.

Tab. 1 Dělení klimatu do čtyř dimenzí

Dimenze	Proměnná	Příklady indikátorů
ekologie školy	charakteristika školní budovy	stáří budovy, architektonické řešení budovy, udržování budovy, výzdoba prostor
	velikost školy	celkový počet žáků dané školy, členění na malé, střední a velké školy
zázemí školy	formální charakteristiky učitele	úroveň vysokoškolského vzdělání, průměrný roční příjem, délka pedagogického působení na téže škole
	morální kvality učitelů	postoje k práci, učitelovy morální hodnoty, účast ve stávkách učitelů
	formální charakteristiky žáků	socioekonomické postavení rodičů, žákův etnický původ
	morální kvality žáků	žákův pocit odcizení, žákovo školní sebepojetí

Dimenze	Proměnná	Příklady indikátorů
sociální systém školy	organizační struktura školy	
	výchovně vzdělávací program, jímž se škola řídí	program umožňující rozvoj žáků, způsob hodnocení žáků, flexibilita, otevřenost ke změně, inovované kurikulu, čas skutečně věnovaný výukových aktivitám
	diferenciace žáků	vytváření homogenních či heterogenních skupin žáků (podle schopností, výkonnosti, věku atp.)
	vztah mezi vedením školy a učiteli	harmonický vztah mezi vedením školy a učiteli, izolace vedení či učitelského sboru, učitelský pohled na ředitele školy
	podíl učitelů na rozhodování o chodu školy	podíl jednotlivců či skupinové rozhodování
	dobrá vzájemná komunikace	mezi učiteli a žáky, získávání zpětnovazebních informací
	vztahy mezi učiteli a žáky	při školních i mimoškolních aktivitách, zapojování žáků do rozhodování
	příležitost pro zapojování žáků	otevírání prostoru pro zapojování žáků do různých aktivit ve škole, vedení žáků k přijetí odpovědnosti za svá rozhodnutí
	vztahy mezi učiteli navzájem	přátelství, spolupráce
	vztah mezi školou a komunitou, v níž škola působí	vztah vedení školy a rodičů, vztah učitelů a rodičů, vztah vedení školy a místní samosprávy
	zapojení dalších osob do výuky	přímé vyučovací povinnosti ředitele školy, zapojení ředitele na práci se žáky při výuce i mimo ni, zapojování rodičů do výuky vybraných témat
kultura školy	zaangažovanost učitelů na rozvoji žáků	učitelova ochota pomáhat žákům či naopak učitelova neochota něco pro žáky udělat, učitelův postoj, že je všechno zbytečné
	normy vyznávané žáky	žakovský pocit, že může něco se svým životem udělat, žakovské aspirace, žakovský postoj k vyhledávání pomoci, žakovská ochota pomáhat spolužákům v nouzi
	důraz na spolupráci	vyznávání individuální práce, soutěžení či naopak skupinové a týmové práce
	očekávání	očekávání učitelů a vedení školy vůči žákům, vysoká-nízká očekávání, sebesplňující předpověď, očekávání vedení školy vůči učitelskému sboru
	důraz na školní záležitosti	tlak na učení se, kázeň při výuce, školní úspěšnost
	pochvaly a odměny	dobré známky, veřejné pochválení za výkon, odměna za dobré chování
	pravidla chování	jasná a vnitřně konzistentní pravidla, podíl žáků na jejich tvorbě

Dimenze	Proměnná	Příklady indikátorů
kultura školy	konsensus	konsensus mezi vedením školy a učitelským sborem ohledně výchovně-vzdělávacího programu školy, inovace kurikula, pravidel chování, konsensus mezi učiteli a žáky ohledně hodnot preferovaných školou, pravidel chování, shoda mezi všemi pracovníky školy na dobrých výsledcích školy
	jasné cíle	jasně definované a kontrolovatelné cíle školy pro vedení, učitele i žáky

Zdroj: [4]

1.1.4 Objektivní a subjektivní indikátory klimatu školy

Při studiu klimatu školy lze vycházet z různých indikátorů kvality školního klimatu. **Objektivní** indikátory jsou relativně nezávislé na osobním mínění, názoru aktérů. **Subjektivní** indikátory v sobě zahrnují individuálně či skupinově různorodé způsoby vnímání, prožívání a hodnocení toho, co se ve škole děje.

Tab. 2 Objektivní a subjektivní indikátory klimatu školy

Typ indikátoru	Příklad indikátoru
objektivní	stáří školní budovy
	intenzita osvětlení v prostorách školy
	počet žáků školy (velikost školy)
	průměrný počet žáků ve třídách
	sociální složení žáků školy
	kvalifikační struktura učitelského sboru
	průměrný roční příjem učitele
	počet hodin skutečně věnovaný výuce
subjektivní	spokojenost
	vnímaná sociální opora
	pocit přátelství, otevřenosti, nadšení u učitelů
	vnímaný vliv ředitele na dění ve škole
	pocit bezpečí ve škole
	spravedlnost pravidel
	porozumění
	vztahy mezi žákem a učitelem
pocit svobody, volnosti v učitelském sboru	

Zdroj: [4]

Jednou z mála metod, která se opírá převážně o **objektivní** indikátory, je SFI – School Functioning Index (autoři Birnbaum, Lytle, Perry et al., 2003). Metoda staví na třech sku-

pinách proměnných – zdroje, které jsou dostupné učitelům a žákům, stabilita školní populace (žáků a dospělých), školní výkon jako prvek, který přispívá k socializaci žáků.

Většina metod diagnostikujících klima školy pracuje převážně se **subjektivními** indikátory klimatu. Z toho plynou dva závěry:

- autoři se častěji přiklánějí k vymezení klimatu školy jako **vnímaného** klimatu,
- při konstrukci metod je potřeba věnovat zvýšenou pozornost jejich měřícím charakteristikám (v případě kvantitativních metod zejména validitě a reliabilitě, v případě kvalitativních metod zase charakteristikám jiným), jinak budeme pracovat s nekvalitními nástroji a získané údaje nebudou opravňovat ke korektním závěrům. [4]

1.1.5 Klima vnímané a klima reálné

Definice klimatu zdůrazňují klima školy, které je subjektivní tj. **vnímané**, prožívané a hodnocené. Jaké je však klima „ve skutečnosti“ tedy reálné? Těžko si lze představit klima školy bez lidí, kteří ho vytvářejí, bez vedení školy, bez učitelů a bez žáků. Ti všichni současně klima spoluvytvářejí, v klimatu žijí a pracují, na klima reagují a o klimatu vyprávějí dalším lidem, kteří v něm přímo nežijí. Pokud chceme zachytit **reálné** klima a omezit na minimum subjektivní vlivy, musíme pojem klima zúžit na pár objektivních ukazatelů o budově, jejich parametrech, pár ukazatelů o fungování školy, ale unikne nám, jak se v tomto prostředí cítí lidé, kterým je určeno. Ani pohled vnějšího nezaujatého pozorovatele nemusí vést k poznání reálného klimatu. Pokud přijde do školy někdo zvenku, snaží se klima poznat, zachycuje však klima aktuální, momentální, nezná jeho historii, jeho vývoj. Jistě není zatížen mezilidskými vztahy a jejich dopady, stojí mimo vnitřní dění. Může klima zkoumat, ale vidí jen to, co mu aktéři ukáží. Dozví se jen to, co mu o klimatu jeho aktéři chtějí sdělit a dále to, v jakém světle mu klima vyličí. Jeho pohled tedy není a nemůže být úplný. Je to také vnímané klima, ale klima vnímané někým zvenčí. Mareš se přiklání ke stanovisku dvou zkušených badatelů:

- Andersonová (1982) ve své přehledové studii konstatuje – data založená na vnímání klimatu jsou běžně akceptována jako přímé indikátory normálního klimatu,
- Halpin a Croft (1963) formulují závažnější argument – aktuální chování je méně důležité než chování vnímané, protože **vnímání je to, co řídí jedincovy reakce**.

Vztah objektivních podmínek a jejich subjektivního vnímání a prožívání není jednoduchý: dobré podmínky → dobrý pocit, špatné podmínky → špatný pocit. Tab. 3 přibližuje čtyři základní možnosti.

Tab. 3 Vztah objektivních podmínek a jejich subjektivního prožívání

objektivní podmínky	subjektivní pohoda	
	dobrá	špatná
dobré	pohoda	disonance
špatné	adaptace	deprivace

Zdroj: [4]

Varianta, kdy jsou podmínky spíše nepříznivé, ale u jedince převládá dobré naladění, pohoda, je v tabulce označena výrazem **adaptace**. Někdy se označuje také jako paradox spokojenosti. Existence těchto osob je důvodem pro to, abychom se neomezovali jen na zachycování objektivních indikátorů klimatu, ani nehledali jen podobu reálného klimatu. Co to může být za osoby, které jsou spokojené navzdory nepříznivým podmínkám? Půjde zřejmě o osoby, které mají vysoký smysl pro soudržnost. Tyto osoby dokáží úspěšně zvládat zátěžové situace, nacházejí smysl v tom, co dělají, umějí se radovat z maličkostí. Věří si, umí postřehnout kladné aspekty života, čerpají sociální oporu ze svého okolí a sami jsou oporou druhým, chtějí být prospěšní, pomáhají druhým.

Neméně zajímavá je varianta, kdy jsou objektivně vzato podmínky dobré, ale u jedince převládá špatné naladění, nespokojenost. V tabulce je tato varianta označena výrazem **disonance**. Jiná varianta označení je nespokojencovo dilema. Podle obvyklých měřítek by měl být spokojen, snad i šťasten, ale není. Pozitiva bere jako samozřejmost. Stále v něčem nachází chyby, ať se podaří cokoli, stále to není dost dobré. Ne proto, že má neobyčejně vysoké nároky, ale spíše proto, že se vyžívá v hledání nedostatků kolem sebe, v kritizování. Neumí poznat a vychutnat období, kdy je mu vlastně dobře. Teprve až se jeho životní podmínky zhorší, si to zpětně uvědomí. [4]

1.1.6 Dopady klimatu školy

Obvykle se zkoumá vliv klimatu školy na žáky, na jejich kognitivní výsledky a jejich chování. Škola neprodukuje jen výkonové ukazatele, známky, vysvědčení. Klima školy rozvíjí nebo brání rozvoji žákovské tvořivosti. Dalším výstupem dění ve škole je spokojenost žáků se školou, s vyučovacími předměty, se studiem.

Freiberg a Stein formulují vliv klimatu školy mnohem širě a zdůrazňují především pozitivní dopady. Říkají, že klima vyjadřuje kvalitu školy, která pomáhá každému jednotlivci zažít pocit, že má hodnotu, že si ho lidé váží a současně mu pomáhá vytvářet vědomí, že někam patří, že je něco kolem něj, jehož on je součástí. Klima školy může pěstovat jeho odolnost nebo v něm posilovat úsilí vzdorovat rizikovým faktorům v životě člověka, který pracuje a učí se v instituci, která se nazývá škola. [4]

1.2 Pozitivní a negativní klima školy

Mnoho definic školního klimatu je koncipováno jako definice neutrální, nehodnotící. Jsou použitelné jak v případech, kdy nás zajímá klima příznivé, tak v případech, kdy se musíme zabývat klimatem nepříznivým. V poslední době se přístupy k měření školního klimatu polarizují. Na jedné straně jsme svědky zájmu o **pozitivní klima školy**.

Podle Freiberga a Steina klima školy můžeme definovat jako kvalitu školy, která vytváří zdravé prostředí pro učení, kultivuje v dětech a rodičích jejich sny a aspirace. Simuluje učitelovu tvořivost a nadšení, rozvíjí všechny další pracovníky školy.

Hoy a Feldman říkají, že zdravá škola je taková škola, v níž jsou všechny její složky (institucionální, manažerské a technické) v harmonii. Ve zdravé škole panují zdravé vztahy mezi učiteli, vedením školy a administrativními pracovníky. K diagnostice pozitivního klimatu proto vyvinuli dotazník organizačního zdraví školy OHI – Organizational Health Inventory, který dokáže odlišit zdravé a nezdravé klima školy.

Výzkumy pozitivního klimatu probíhají také v rámci dlouhodobého mezinárodního projektu Světové zdravotnické organizace nazvaného Zdravá škola.

Existuje i druhý pól výzkumů. Souběžně s tím, jak se komplikují vztahy ve společnosti, jak se zhoršují podmínky pro práci žáků a učitelů, stoupá zájem o hlubší poznání **negativního klimatu školy**.

Výzkumy představují sledování negativního chování žáků přímo ve škole. Pozornost se soustřeďuje na projevy nekázně, na šikanu, násilí, agresí ve školách. Objevují se detailní výzkumy, které se zajímají o různé projevy šikanování dětí a dospívajících ve škole a zejména o to, zda klima školy tomu brání či nebrání. [4]

2 DIAGNOSTIKA KLIMATU ŠKOLY

Klima školy se dá zkoumat z mnoha důvodů.

Diagnostika klimatu školy jako **rutinní šetření**, jehož cílem je zmapovat aktuální stav, aby na něj mohla navázat potřebná opatření. Diagnostiku provádí někdo mimo školu a „nastavuje škole zrcadlo“. Zjištěné klima školy je porovnáváno s jinými školami, se stavem v regionu, případně s normou, pokud existuje. Výsledky se sdělují vedení školy a nadřízeným orgánům.

Autodiagnostika klimatu školy je šetření, které si provádí škola sama pro vlastní potřebu. Obvykle ho organizuje vedení školy ve spolupráci s učitelským sborem a rodiči. Škola sama chce vědět, jak na tom je a co by mohla vlastními silami podniknout ke zlepšení kvality své práce. Zjištěné klima je porovnáváno s cíli, které si škola klade, se směrem, jímž se chce sama ubírat. Může posloužit k poznání toho, nakolik byla účinná ta opatření, která byla v minulosti přijata. Výsledky se sdělují učitelskému sboru, rodičům.

Výzkum klimatu školy je **šetření prováděné vědeckými pracovníky**. Zde se už používají rozsáhlejší, podrobnější postupy, nasazuje se více metod, vedou se rozhovory s aktéry. Zkoumají se vztahy mezi proměnnými, ověřují se nové výzkumné metody, zdokonalují se metody dosavadní, hledají se nové, výstižnější modely. Výsledky se publikují ve vědeckých časopisech. Škola se dozví jen hlavní údaje.

Další variantou by mohla být diagnostika klimatu v případě problémových nebo krizových situací, které musí škola řešit. [4]

2.1 Kvantitativní diagnostické metody

V diagnostice klimatu školy od samého počátku dominovaly kvantitativní metody. Většina autorů se snažila od sedmdesátých let zkonstruovat **dotazníky**, které by zachytily proměnné, které byly považovány za důležité pro poznání klimatu školy. Konstruování dotazníku probíhalo obvykle třemi způsoby:

- **deduktivně** – proměnné i jednotlivé položky byly odvozovány od určité teorie např. od organizačního klimatu školy,

- **induktivně** – na základě rozhovorů se žáky, učiteli, vedením školy, rodiči či pozorováním života školy se vytvořil dotazník a z jeho položek se pomocí faktorové analýzy dospělo k určitému souboru proměnných,
- **eklekticky** – vzaly se hotové dotazníky, z nich se vybraly některé proměnné a některé položky a tak se vytvořil dotazník nový.

V zahraničí i u nás byly vytvořeny dotazníky a posuzovací škály pro diagnostiku klimatu školy. Tyto jsou použitelné pro jednorázovou diagnostiku určitých dimenzí, složek klimatu. Žádný z nich nepokrývá klima školy v plné šíři a lze si jen těžko představit kvantitativní metodu, který by to dokázala a přitom byla únosná pro respondenty.

Podle Mareše lze uvažovat i o jiném, zatím málo používaném diagnostickém postupu. Je jím **víceúrovňová diagnostika**. Výchozím předpokladem je myšlenka, že nemusíme jít při prvním vyšetření do velkých detailů. Naopak podobně jako je tomu v medicíně nejprve lze nasadit metody screeningového charakteru. U těch proměnných, kde klima školy nijak výrazně nevybočuje z tolerovatelného rozmezí, již dále v diagnostice nepokračovat. Naopak tam, kde screeningové metody signalizují něco nezvyklého, výrazněji odlišného, přejít k hlubším sondám. Použít rozsáhlejší, mnohem podrobnější diagnostické metody. Zmapovat právě tu oblast, která je pro danou školu specifická, odlišuje ji od ostatních. [4]

2.2 Kvalitativní diagnostické metody

Ne všechny aspekty klimatu školy se dají kvantifikovat. Proto se hned od počátku rozvíjely i kvalitativní metody zkoumání klimatu školy.

Rozhovor je jednou z nejpřirozenějších metod pro respondenta a současně nejnáročnějších metod pro tazatele. Dá se použít u žáků všech věkových kategorií, dá se použít u všech pracovníků školy i u osob, které se školou spolupracují. Je náročný na čas tazatele i respondenta, je náročný i na záznam odpovědí. Pro hlubší poznání klimatu se dá použít rozhovor polostandardizovaný, kdy je část otázek pevně dána a zbytek se improvizuje podle respondentových odpovědí. Obvykle jde o rozhovor jednoho tazatele a jednoho respondenta. Při zkoumání klimatu školy se také používá rozhovor či beseda s cíleně vybranou skupinou respondentů. Podstatou cílených skupinových rozhovorů je předpoklad, že společenství lidí povzbudí účastníky k větší aktivitě, sníží jejich nesmělost či obavy. V dialogu se

snadněji odkryje spektrum názorů a reagování na stanoviska jiných umožní zachytit nejen odlišné názory, ale také argumenty, které za nimi stojí.

Pozorování. Při zkoumání klimatu školy se obvykle používá standardizované pozorování. Vycvičený pozorovatel má k dispozici pozorovací arch, má předepsány položky, kterých si má ve škole či ve vyučovací hodině všimnout. Má předepsán celkový čas pozorování, někdy i intervaly, v nichž se má pozorovat, má předepsána pravidla, kterými se musí při pozorování řídit. Pozorované děje popisuje a do jisté míry i hodnotí. Výsledkem pozorování je vyplněný pozorovací arch, s nímž se dále pracuje. Zpravidla jde o pozorovatele, který do školy přichází zvenku, není spoluaktérem klimatu školy, i když svou přítomností chování učitelů (méně už žáků) přece jen ovlivňuje. Pozorování jdoucí do hloubky poskytuje údaje, které běžné dotazníky nezachytí.

Etnografické pozorování. Kromě standardizovaného pozorování se při výzkumu uplatňuje specifická podoba pozorování, při němž se pozorovatelé stávají součástí života školy. Navštěvují školu několikrát týdně po dlouhé období, řádově roky a nejsou pak bráni ani žáky, ani učiteli jako „cizí prvek“. Podobají se etnografům, kteří žijí léta s domorodci v jejich prostředí, aby hlouběji poznali jejich běžný život, jejich zvyky a obyčeje. Jejich pozorování škol, školních tříd a učitelů přináší neobvyklé pohledy na fungování školy. Rozsáhlý terénní materiál je postupně zpracováván do podoby výzkumných zpráv a dílčích publikací.

Žákovské deníky. Velmi zajímavým zdrojem poznání školního klimatu jsou deníky, které si vedou někteří žáci. V přirozené časové posloupnosti zde bývají zachyceny nejen události ve škole, ve třídě, v učitelském sboru, které autor deníku považuje z určitého hlediska za zajímavé či důležité, ale také osobní stanovisko pisatele deníku, případně stanovisko dalších aktérů v interpretaci autora deníku. Jde obvykle o neprofesionální záznam, často pořizovaný z „vnitřní potřeby“ pisatele, pro soukromé účely. Zpravidla autor nepočítá s tím, že by jeho zápisky četl někdo cizí, nebo že by posloužily pro odborné účely.

Metoda nedokončených vět. Jako podnětový materiál je zvolena jediná věta např. „Naše škola je“. A žáci ji mají doplnit. Kromě konvenčních asociací se mezi žákovskými formulacemi mohou objevit i výroky diagnosticky cenné.

Žákovské výroky. Jedná se o systematické sbírání žákovských výroků ve škole o škole. Tato činnost má u nás dlouholetou tradici. Takto jsou sbírány výroky humorného charakte-

ru, které vypovídají o dětském vnímání školy, učitelů, rodičů i o dětském způsobu uvažování. Příklady ze sbírky bývalého ředitele základní školy V. Richtera 1998:

Do školy chodím rád. Naučím se tam všechno, z čeho budu jednou v životě zkoušený.

Naše škola je pěkná, vzdušná a mimo zkoušení se v ní pěkně dýchá.

Domácí úkol jsem psal ve škole, protože škola je mi druhým domovem.

Do školy chodím rád, protože mne učí se rvát se životem.

Žákovské kresby. Ani dotazníková šetření, ani rozhovory nemusí vyhovovat všem žákům. Čím jsou žáci mladší, tím je pro ně obtížnější formulovat své postřehy a pocity. Dotazníky se stávají pro žáky nižších ročníků nevhodnou metodou. Přirozenou metodou je pro ně kresba. Žák dostane instrukci nakreslit, jak to ve škole vypadá ve vyučování, o přestávce ve třídě, o přestávce na chodbě, v šatně po vyučování, ve školní jídelně. Otevírá se tak prostor pro vyjádření toho, co kolem sebe žák vidí a co z toho považuje za důležité. Součástí instrukce může být pokyn, aby žák napsal u hlavních nakreslených prvků, co to je nebo kdo to je. Vyplatí se doplnit kresbu ještě rozhovorem. Ten pomůže objasnit nejen méně srozumitelné detaily, ale také ozřejmí celkový dojem žáka z dění, jeho bývá svědkem, aktérem, někdy i obětí. Kresba je použitelná také u žáků na druhém stupni základní školy, neboť jim znemožňuje odhadnout, co zadavatele přesně zajímá a jaký typ odpovědi se asi očekává.

Fotografie pořízené žáky. Fotodokumentace toho, co se žákům ve škole líbí a co se jim nelíbí, dovoluje lépe pochopit, jak zejména mladší děti vnímají a prožívají prostředí školy a sociální klima školy. Tým 4-5 žáků, který si žáci sami utvoří, si pod vedením zkušeného učitele rozdělí sociální role, připraví plán postupu, rozdělí úkoly. Podle předem připraveného scénáře žáci chodí po škole a fotografují to, co je na dění ve škole zaujalo. K fotografickým momentkám napíší slovní komentář a ten prezentují ve třídě či ve společných prostorách školy.

Videozáznamy dění ve škole. Obdobně jako fotografické momentky mohou žáci pomocí videokamery zachycovat zajímavé situace ve škole, které vypovídají o určitých aspektech klimatu školy. Mohou to být záběry pořízené tak, že zachycené osoby vědí, že jsou snímány. Také to mohou být momentky natočené „skrytou kamerou“.

Učitelské deníky. Pro diagnostiku jsou užitečné deníky jedince, který vstupuje do školy zvenku, jako „nově příchozí“. Ať v roli čerstvého absolventa učitelství či učitele přicháze-

jícího z jiné školy. Právě proto, že ještě není „aklimatizován“ na chod dané instituce, vnímá a hodnotí klima školy jinak, než ti, kteří v něm žijí „ponořeni“ už delší dobu, zvykli si na jeho zvláštnosti. Nově příchozí nebývá zatížen provozní slepotou a může lépe postihnout specifika dané školy, její přednosti i slabá místa. Ne do všeho vidí hned, některé souvislosti pochopí až po čase.

Analýza oficiálních produktů. O klimatu školy vypovídají mj. oficiální hodnotící stanoviska učitelů (zápisy do žákovských knížek, stanoviska k chování problémových žáků apod.), zápisy z pedagogických rad školy, předmětových komisí. Specifickou skupinu tvoří dokumenty, které vznikají společnou prací vedení školy i učitelského sboru a určují pravidla pro chod celé školy. Nemusí jít jen o varianty školního řádu, ale též o další pravidla určující organizaci života školy – způsoby odměňování, trestání, soutěžení, spolupracování s dalšími institucemi apod.

Analýza vybavení a výzdoby školy. Jde o posouzení funkčnosti a estetického vzhledu společných prostor, v nichž žijí a pracují učitelé i žáci. Zkoumá se např., zda jde o zakoupenou výzdobu (sochy, obrazy, mozaiky apod.) anebo o výzdobu, na které se svými pracemi podíleli učitelé a žáci. Zjišťuje se, zda vybavení školy umožňuje žáků o přestávkách aktivní pohyb (přístup na školní hřiště, prolézačky apod.).

Další kvalitativní metody. Pro retrospektivní poznávání klimatu školy v určitém období a jeho proměn v čase by bylo možné použití **historického přístupu**. Nabízí se zde množství dokumentačního materiálu – inspekční zprávy, ročenky škol, almanachy, vzpomínky absolventů, učitelů a ředitelů aj. [4]

3 DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ

Shromažďování dat při kvantitativním výzkumu musí splňovat tyto podmínky:

- všechna data musí mít **stejný obsah**, musejí být shromážděna ve stejném období, aby se dala slučovat,
- **počet jednotek** vybraného souboru musí být dostatečně velký, aby bylo možné kombinovat znaky mezi sebou a sledovat vzájemné závislosti,
- **data musí být nezávislá** – jde o získání informací, postojů, názorů od jednotlivců, nikoli o informace ovlivněné při sběru vytvářením společného názoru rodině či ve skupině. [8]

3.1 Obecné zásady tvorby dotazníku

Celý postup tvorby dotazníku lze rozdělit do několika etap, které charakterizují posloupnost prací, které nejsou od sebe striktně oddělené a navzájem se podmiňují.

Seznam informací. Důkladná příprava obsahové koncepce dotazníku se vždy vyplatí. Písemný seznam požadovaných informací je užitečnou pomůckou v průběhu celé tvorby dotazníku. Údaje, u kterých se při analýze zjistí, že jsou nadbytečné, že nebyly potřeba, znamenají zátěž a zbytečné náklady. Otázky, na které se při tvorbě dotazníku zapomnělo nebo které byly špatně formulovány, ty už se v rámci projektu získat nedají. Informace, které by bylo možné z nich získat, budou chybět.

Způsob dotazování. Dotazování může probíhat jako osobní, písemné, telefonické nebo elektronické. Osobní dotazování u nás převažuje, protože má řadu předností. Patří mezi ně vysoká míra návratnosti, reprezentativnost šetření a možnost dotazovat se na obsahově náročná témata. S výhodami osobního dotazování jsou spojeny vyšší náklady, náročnost na tazatelskou síť i celkovou organizaci prací v terénu.

Specifikace cílové skupiny. Rozhodnutí, koho se budeme ptát, je důležité pro formulaci vstupních otázek, věcných otázek, použití odborných termínů aj.

Konstrukce otázek. Při tvorbě jednotlivých otázek je nutné zvažovat dvě hlediska:

- jakou funkci v dotazníku daná otázka má,

- jakým způsobem ji položit, aby odpověď na ni přinesla přesně tu informaci, kterou potřebujeme.

Na konstrukci otázky se podílí volba slov a stylizace, neexistuje přesný návod, kterou z různých variant vybrat. Konkrétní podoba otázky vychází z přesného obsahu informace, kterou má přinést, a šíře, okruhu možných odpovědí, které mohou existovat.

Podle možných variant odpovědí rozeznáváme otázky **otevřené**, umožňující obsáhlejší odpovědi, které jsou celé zaznamenány, a otázky **uzavřené**, které umožňují pouze výběr z předepsaných variant. Určitým kompromisem je otázka **polozavřená**, která má předepsané varianty odpovědí a nakonec souhrnnou skupinu „a jiné, další, ostatní apod.“

Škály. Škálování je velmi rozšířený postup určený k převádění nesouměřitelných znaků na znaky měřitelné. Škála je forma otázky, kterou žádáme respondenta, aby zařadil zkoumaný problém na určité konituu. Kontinuem se rozumí postoje, názory. Kontinuum může být vyjádřeno různým způsobem – verbálně, číselně anebo graficky. Vyjádřit svůj postoj, názor či chování na škále je pro některé respondenty obtížný úkol. Proto je užitečné kombinovat vybraný typ škály s vyjádřením slovním, číselným a grafickým. Konstrukce měřicí škály je náročná záležitost. Přitom se bere v úvahu povaha měřeného jevu a srozumitelnost škály pro respondenta. Existuje řada škálovacích technik, z nichž v praxi se používají nejčastěji:

- **třídění (sorting)** – respondent vybírá z nabízených prvků, výroků nebo hodnot a zařazuje do dvou či více skupin podle daného třídícího kritéria,
- **oceňování** – respondent hodnotí velikost nějaké vlastnosti přidělením určité číselné hodnoty, podstatné je, aby byl jasně popsán každý hodnotící stupeň, protože subjektivní interpretace jednotlivých stupňů bývá silně odlišná,
- **položky souhlasu – nesouhlasu** – respondent uvádí u každého z předložených výroků, zda souhlasí či ne anebo při jemnějším měření stupeň souhlasu či nesouhlasu, respondentovi je předloženo tvrzení, výrok, ke kterému se má vyjádřit,
- **stupňové řazení** – respondent vytváří pořadí předmětů např. podle významu, který pro něj mají,
- **grafické škály** – respondent zaznamenává svou odpověď přímo na danou úsečku, osu či jiný obrazec, pro respondenty bývají vítaným zpestřením, protože znamenají změnu ve způsobu dotazování.

Konstrukce celého dotazníku. Každý dotazník má svou logickou strukturu, dynamiku, která pomáhá udržet zájem respondenta, a určitou omezenou délku. Není to v žádném případě pouhý součet jednotlivých otázek. Při konstrukci dotazníku jako celku má význam funkce jednotlivých otázek v dotazníku, zvážení míry jeho strukturovanosti, vytvoření logické struktury.

Pilotáž. Dotazník je určen pro desítky či stovky různých lidí, kteří odlišným způsobem vnímají a reagují. Aby se minimalizovalo toto riziko, je užitečné otestovat srozumitelnost a jednoznačnost dotazníku na malém vzorku respondentů, kteří nejsou do problému vtaženi, dívají se na něj nezaujatě. Jde o tzv. pilotáž dotazníku. Pilotáž je ověření dotazníku v praxi. Jejím smyslem je najít nedostatky dotazníku, které by negativně ovlivnily získané údaje. [8]

3.2 Realizační fáze

Realizační fáze je náročná na dokonalou přípravu a provedení, což znamená vedení týmu lidí, kteří budou sbírat údaje v terénu, plánovat průběh přípravných a realizačních aktivit, koordinovat a kontrolovat.

Realizační fáze zahrnuje tři fáze:

- **sběr dat** – do sběru dat se zapojují noví spolupracovníci – tazatelé, pozorovatelé, operátoři. Na jejich kvalitní práci, perfektní organizaci a odpovědném výkonu závisí úspěch celého projektu. Jde o získání spolehlivých údajů.
- **kontrola dat** – probíhá po získání dotazníků z terénu. Jejich účelem je vyřadit ze souboru vyplněných dotazníků ty, které jsou zpracovány neúplně nebo neobstály při logické kontrole.
- **kódování** – vyčištěný soubor dotazníků je připraven ke kódování, kterým se převádí odpovědi do podoby použitelné při počítačovém zpracování údajů. [8]

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 CHARAKTERISTIKA ŠKOLY

Škola, která je předmětem zkoumání je **Obchodní akademie Tomáše Bati a Vyšší odborná škola ekonomická Zlín**. Je příspěvkovou organizací Zlínského kraje. Hlavním účelem a předmětem činnosti je poskytování výchovy a vzdělání. Na základě rozhodnutí o zařazení do sítě škol, škola sdružuje:

- Obchodní akademii – kapacita 600 žáků, cílová 600 žáků
- Vyšší odbornou školu ekonomickou – kapacita 322 žáků, cílová 700 žáků

Statutární orgány:

- ředitel školy jmenovaný Radou Zlínského kraje se souhlasem MŠMT ČR
- zástupce ředitele pro všeobecně vzdělávací předměty
zástupce ředitele pro odborné předměty [13, 14]

4.1 Charakteristiky vzdělávacích činností

Obchodní akademie Tomáše Bati a Vyšší odborná škola ekonomická Zlín (dále OA a VOŠE) poskytuje tyto typy studia:

- **úplné střední odborné** – zakončené maturitou
obor obchodní akademie,
obor obchodní akademie se zaměřením na cestovní ruch
obor obchodní akademie se zaměřením na mezinárodní obchod
ekonomické lyceum
- **vyšší odborné** – zakončené absolutoriem
obor Marketing pro střední stupeň řízení
obor Účetnictví a finanční řízení
- **vysokoškolské** – zakončené státní bakalářskou zkouškou
obor Finanční řízení podniku
obor Marketing
obor Veřejná ekonomika a správa

Tab. 4 Počet studentů a zaměstnanců k 11. 5. 2009

Žáci Obchodní akademie Tomáše Bati (OA)	504
Studenti Vyšší odborné školy ekonomické (VOŠE)	117
Studenti bakalářských studijních programů (BSP)	631
Pedagogičtí pracovníci celkem	71
Pedagogičtí pracovníci vyučující na OA	40
Nepedagogičtí pracovníci	19

Zdroj: studijní oddělení a mzdová účtárna školy

Hlavním cílem školy je poskytnout kvalitní vzdělání a vědomostní základ pro další, celoživotní učení. Prioritním záměrem školy je proto vybavit své absolventy tzv. klíčovými kompetencemi, mezi něž patří zejména schopnost efektivně pracovat s informacemi a s informačními technologiemi, pracovat v týmu a získat komunikativní dovednosti. Ve všech typech studia je velký důraz kladen na výuku jazyků.

Škola naplňuje strategický rozvojový program a koncepci školy, které stanovují jako své priority posílení prestižního postavení v regionu, na národní i mezinárodní úrovni, zkvalitnění výuky dalším vzděláváním pedagogů a realizací komunikačního programu školy s využíváním nových informačních technologií ve výuce.

Při plnění stanovených cílů a při strategickém rozhodování se škola opírá o pravidelné hodnocení kvality vzdělávání prostřednictvím nástrojů vnitřní a vnější evaluace. Do vlastního hodnocení školy zapojuje žáky a studenty. K tomu využívá pravidelného dotazníkového šetření a setkání vedení školy se zástupci studentů. Dále škola vychází z hodnocení absolventů školy, zaměstnavatelů a Úřadu práce Zlín. Pro vypracování akčního plánu dalšího zlepšování kvality výuky využívá škola podněty z řad učitelů, předmětových komisí, vedoucích projektů, žáků a rodičů, s nimiž se vedení školy setkává minimálně dvakrát do roka, členů školské rady, dalších partnerů, např. orgánů státní správy a samosprávy, Úřadu práce Zlín, Magistrátu města Zlína a zaměstnavatelů v regionu.

Mimořádnou pozornost škola věnuje zapojení do projektování. Zpracovává řadu projektů, jejichž úspěšnost v přijetí, byť i částečná, se stává cenným finančním zdrojem pro odborný rozvoj školy a zlepšování kvality výuky. [11]

5 DIAGNOSTIKA KLIMATU OBCHODNÍ AKADEMIE TOMÁŠE BATI A VYŠŠÍ ODBRONÉ ŠKOLY EKONOMICKÉ ZLÍN

Škola provádí sebeevaluaci pravidelně. Pro svou vlastní potřebu prováděla škola sebehodnocení i v době, kdy tato povinnost nebyla legislativně ošetřena. Podle vyhlášky č. 15/2005 Sb., kterou se stanoví náležitosti dlouhodobých záměrů, výročních zpráv a vlastního hodnocení školy, tato povinnost vznikla. Ve vlastním šetření školy je hodnoceno velké množství faktorů, které mohou ovlivnit výchovně vzdělávací proces. Dále probíhají pravidelně dotazníková šetření mezi žáky a studenty, která se zaměřují především na hodnocení výuky jednotlivých předmětů. Tyto dotazníky vedení školy vyhodnocuje a přijímá na základě nich potřebná opatření.

Aktéři klimatu školy

Na vzniku, fungování a proměnách klimatu školy se výrazně podílejí tyto aktéři:

- vedení školy – ředitel, dvě zástupkyně,
- učitelský sbor – učitelé jako skupiny a jednotlivci,
- žáci OA - jako skupiny (školní třídy) a jednotlivci,
- studenti VOŠE – jako studijní skupiny a jednotlivci,
- studenti BSP – jako studijní skupiny a jednotlivci,
- ostatní pracovníci školy (výchovná poradkyně, školní psycholog, školní speciální pedagog, administrativní pracovníci školy, techničtí pracovníci školy),
- rodiče.

Posuzovatelé klimatu školy

Klima školy vnímají, prožívají a hodnotí všichni výše uvedení aktéři klimatu školy a dále okolí školy, které zahrnuje zřizovatele školy, tj. Krajský úřad Zlínského kraje, dále např. Statutární město Zlín, bezprostřední okolí školy.

Osoba provádějící průzkum

Protože klima školy může být ovlivněno subjektivním vnímáním, prožíváním a hodnocením ze strany posuzovatele uvádím několik informací o mé osobě. Je mi 33 let, jsem absolventkou Střední ekonomické školy Zlín, Vyšší odborné školy ekonomické Zlín, Fakulty

managementu a ekonomiky Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně. Šest let jsem byla zaměstnána v soukromé firmě a nyní sedmým rokem pracuji jako ekonomka na Obchodní akademii Tomáše Bati a Vyšší odborné škole ekonomické Zlín.

5.1 Zjišťování klimatu školy

Téma mé práce bylo zvoleno na základě dohody s vedením školy. Mým cílem je zpracovat práci, která bude užitečná a využitelná pro potřeby školy. Poslední průzkum klimatu školy byl prováděn před dvěma lety kolegyní Ing. Šárkou Vránovou. Vedení školy mě požádalo, zda bych zpracovala klima střední školy, tj. Obchodní akademie Tomáše Bati a jeho výsledky vyhodnotila a srovnala s rokem 2006. Zpracovat celkové klima školy na všech úrovních studia by bylo obsáhlé a náročné, proto vedení školy požádalo o zpracování školního klimatu na VOŠE studentku posledního ročníku v její absolventské práci.

Vedení školy zajímá, zda a případně jak se klima školy za poslední dva roky změnilo. Aby zjišťované hodnoty byly srovnatelné, použila jsem dotazníky, které byly využity při zjišťování klimatu před dvěma lety. Objasnění historie vzniku použitých dotazníků uvádím v následující kapitole.

5.2 Tvorba dotazníku

Kolegyně Šárka Vránová využila jak kvantitativní, tak kvalitativní metodu. Před zahájením dotazníkového šetření požila metodu rozhovoru. Rozhovory proběhly se skupinami žáků OA, a studentů VOŠE a BSP. Dále hovořila s učiteli a rodiči. Cílem všech rozhovorů bylo získání názoru na to, co si zúčastnění pod pojmem klima školy představují a uskutečnit **první etapu** tvorby dotazníku, tj. **vytvoření seznamu informací**, které má dotazování přinést.

Druhou etapou tvorby dotazníku bylo **určení způsobu dotazování**. Jako optimální se jevílo požádat osobně respondenty o písemné vyplnění dotazníků.

Třetí etapou byla **specifikace cílové skupiny dotazovaných osob a jejich výběr**. [11]

Vzhledem k tomu, že ve své práci zjišťuji klima OA tedy střední školy, oslovila jsem tyto aktéry klimatu školy:

- žáky OA,

- rodiče žáků OA,
- učitele OA.

Čtvrtou etapou tvorby dotazníku byla **konstrukce otázek ve vazbě na požadované informace**. Rozhodnutí oslovit tři různé skupiny respondentů by znamenalo připravit tři různé typy dotazníků. Původně bylo zvažováno, zda pro žáky a studenty jednotlivých typů studia vypracovat různé dotazníky. Kvůli možnosti následné porovnatelnosti dat byl připraven dotazník jeden společný pro všechny žáky a studenty. Byly do něj zahrnuty otázky, které jsou studentům všech forem studia společné. Výsledkem byl dotazník, v němž žáci OA nezodpovídají na jednu otázku oproti ostatním studentům (týkající se spolupráce se studijním oddělením – důvodem je, že žáci OA s tímto oddělením nespolupracují). [11]

Výsledkem byly tři dotazníky:

- pro žáky a studenty (viz příloha č. 1),
- pro rodiče žáků (viz příloha č. 2),
- pro učitele (viz příloha č. 3).

Dotazníky pro žáky, studenty a rodiče vytvořila kolegyně Ing. Šárka Vránová. Dotazník pro učitele je použit od Stanislava Ježka. [3]. Ze škálovacích technik je v dotaznících uplatněna technika třídění, kde si respondenti mohou vybírat z 2 – 6 nabízených výroků.

Pátou etapou tvorby dotazníku byla **konstrukce celého dotazníku**. Všechny dotazníky jsou anonymní. Žáci uvádějí pouze informace o formě studia a navštěvovaném ročníku a rodiče, který ročník jejich dítě navštěvuje. Učitelé vyplňují, kolik let učí, kolik let na této škole, na kolika školách učili v minulosti a na jak velký úvazek učí.

Otázky do dotazníků jsou vybírány tak, aby po jejich vyhodnocení bylo možné charakterizovat klima školy. Některé otázky byly přidány vzhledem k potřebám školy. Počet otázek v dotaznících limitovaly tyto faktory:

- finanční – pro množení dotazníků byla použita kopírka, která je majetkem školy, zároveň tak papír. Vzhledem k tomu, že finanční možnosti školy jsou omezené, je nutné šetřit. Při více listech by znamenalo je nějakým způsobem spojovat, což by představovalo další náklady a čas.

- časový – všechny dotazníky jsem kopírovala sama, a to oboustranně. Vzhledem k počtu respondentů (504 žáků, 504 rodičů, 40 učitelů) je zřejmé, že tato činnost byla poměrně časově náročná a případné zvýšení počtu listů by znamenalo znásobení této práce.
- psychologický – je známou skutečností, že lidí, kteří s oblibou vyplňují dotazníky je poměrně málo, a že se vzrůstajícím rozsahem dotazníku nechutí k jeho vyplňování roste. Proto je dotazník v rozsahu jednoho oboustranného listu A4 maximální.

Poslední, **šestou etapou** tvorby dotazníku byla **pilotáž**. Dotazníky pro studenty kolegyně otestovala na skupině studentů bakalářských studijních programů, dotazník pro rodiče na několika dalších kolegyních. Dotazník pro učitele nebyl testován, vzhledem k tomu, že je v praxi používán. Metoda rozhovoru se prolíná téměř všemi etapami tvorby dotazníku. Studenti pomohli upravit dotazník pro žáky a studenty – formulace otázek, některé vypustit, jiné přidat, navrhli další možnosti odpovědí. Zároveň sloužili pro otestování dotazníku na vzorku, tzv. pilotáž. Dotazníky vzniklé za spolupráce se studenty budou mít značnou vypovídací schopnost o klimatu školy. [11]

5.3 Realizační fáze

V rámci průzkumu klimatu střední školy, tj. Obchodní akademie Tomáše Bati Zlín jsem se snažila získat co nejpřesnější výsledky oslovením co největšího počtu respondentů.

1. Sběr dat – způsoby oslovení respondentů

Kolegy třídní učitele jsem osobně požádala o vyplnění dotazníků, které jsem pro ně připravila. Zároveň jsem jim předala dotazníky pro jejich žáky a pro rodiče s žádostí, aby je žákům rozdali v hodině a rodičům, aby je rozdali na třídních schůzkách, případně poslali po žácích domů. Ostatním kolegům, kteří učí na střední škole, jsem dotazníky rozdala do jejich schránek ve sborovně s žádostí o jejich vyplnění a odevzdání do připraveného zapečetěného boxu umístěného ve sborovně.

Oslovit všechny respondenty nebylo možné. U žáků sehrála roli absence, u rodičů nepřítomnost na třídních schůzkách a také velké pracovní vytížení. U vyučujících sehrála roli absence (z důvodu nemoci či služební cesty), velké pracovní vytížení a zřejmě také neochota k vyplňování dotazníků.

Ve srovnání s průzkumem klimatu v roce 2006, které vyplývá z následující Tab. 5 a Tab. 6 došlo ke zlepšení návratnosti odevzdaných dotazníků od rodičů žáků a učitelů. To může vyplývat z větší zodpovědnosti přístupu rodičů ke škole a loajalitě učitelů. Naopak ke zhoršení došlo v návratnosti vyplněných dotazníků od žáků. Zde určitou roli sehrála absence, ale zřejmě větší roli nepovinnost vyplňování a anonymnost dotazníku.

Tab. 5 Počet respondentů a vyplněných dotazníků v roce 2006

Respondenti	Počet oslovených respondentů	Počet odevzdaných dotazníků	Procento návratnosti
Žáci OA	470	394	84
Rodiče žáků OA	470	222	47
Učitelé OA	64	37	58
Celkem	1 004	653	65

Zdroj: [11]

Tab. 6 Počet respondentů a vyplněných dotazníků v roce 2009

Respondenti	Počet oslovených respondentů	Počet odevzdaných dotazníků	Procento návratnosti
Žáci OA	504	370	73
Rodiče žáků OA	504	334	66
Učitelé OA	40	26	65
Celkem	1 048	730	70

Zdroj: vlastní

2. Kontrola dat

Většina odevzdaných dotazníků byla vyplněna správně. Některé otázky zůstaly respondenty nezodpovězeny. Tyto dotazníky jsem nevyřazovala, přiřadila jsem je k odpovědi „nevím, nemám názor, nehodnotím“. Důvod nezodpovězení otázky byl zřejmě takový, že respondent nevěděl nebo neměl na danou otázku názor.

3. Kódování

Dotazníky jsem vyhodnocovala pomocí softwaru MS Excel. Každé odpovědi byl přiřazen jeden bod a poté sumarizován v každé nabízené variantě odpovědi.

5.4 Dotazník pro žáky

Dotazník pro žáky obsahuje 23 číslovaných otázek, 21 otázek je uzavřených s výběrem odpovědi a dvě otázky jsou otevřené bez nabídky odpovědi. Formulář je doložen v příloze

č. 1. V první, nečíslované otázce měli **žáci** napsat, co si „**pod pojmem klima školy představují**“. Nejčastější odpovědi: prostředí školy, atmosféra ve škole, vztahy mezi studenty a vyučujícími a naopak, jak na mě škola a prostředí působí, jaké jsou ve škole podmínky pro vyučování, přístup učitelů, charakter školy, prostředí ve kterém trávím většinu dne, vybavení, vzhled učeben, pocit jaký mám, když jsem ve škole, jak se k sobě lidé na škole chovají, jak se člověk ve škole cítí a lidé kolem něho, nálada ve škole, komunikace studentů a vyučujících a naopak.

Někteří žáci pojali pojem klima v jeho **původním významu**: vzduch, teplota, jaká je ve škole teplota, jestli mi vyhovuje, ovzduší, horko, vlhkost vzduchu, vůně, ve škole bude ideální prostředí pro učení teplota, pohoda.

V odpovědích se objevily i humorné **žakovské výroky**: někdy teplo, někdy zima, ve škole je vždycky prima, když dojdu do třídy, tak je chládek.

V následujícím rozboru otázek jsem hodnoty z roku 2006 čerpala z průzkumu klimatu, který prováděla kolegyně. Zdroj je uveden v seznamu použité literatury [11].

Otázka č. 1 „Myslím, že na naší škole je klima:“

Tab. 7 Dotazník pro žáky – otázka č. 1

Otázka č. 1	Výborné	Docela dobré	Průměrné	Spíš horší	Velmi špatné	Nevím	Celkem
Žáci 2006	29	233	97	13	6	16	394
	7 %	59 %	25 %	3 %	2 %	4 %	100 %
Žáci 2009	21	240	80	12	3	14	370
	6 %	65 %	22 %	3 %	1 %	3 %	100 %
Pokles	1 %	-	3 %	-	1 %	1 %	-
Nárůst	-	6 %	-	-	-	-	-

Zdroj: vlastní, [11]

To, co si žáci představují pod pojmem klima na naší škole, hodnotí převážně dobře. 71 % žáků hodnotí klima školy pozitivně. Ve srovnání s rokem 2006 se jedná o nárůst o 5 %. To je pro školu potěšující informace, že se zde žáci cítí dobře. Za velmi špatné považují klima 3 žáci. Je otázkou, zda opravdu, či spíše z recese vyplnili celý dotazník s negativním hodnocením. Pokud by, považovali opravdu klima za velmi špatné, byla by to pak otázka pro odborníka.

Otázka č. 2 „O naší škole jsem se dozvěděl(a)“ se přímo netýkala klimatu školy, ale slouží škole ke zjištění, odkud se žáci dozvídají informace o naší škole.

Tab. 8 Dotazník pro žáky – otázka č. 2

Otázka č. 2	Příbuzní, známí	Předchozí škola	Internet	Katalog škol	Jinak	Celkem
Žáci 2006	191	65	19	94	25	394
	48 %	16 %	5 %	24 %	7 %	100 %
Žáci 2009	200	67	22	77	4	370
	54 %	18 %	6 %	21 %	1 %	100 %
Pokles	-	-	-	3 %	6 %	-
Nárůst	6 %	2 %	1 %	-	-	-

Zdroj: vlastní, [11]

Nejvíce žáků (54 %) se dozvědělo o naší škole od příbuzných a známých. Nejčastěji byli uváděni rodiče, sourozenci, kamarádi. Toto procento je vyšší o 6 % než v roce 2006. Z toho vyplývá, že rodina a známí nejvíce ovlivňují rozhodování dítěte při výběru střední školy. Dále žáci uváděli, že se o naší škole dozvěděli z katalogu škol a na předchozí škole. To znamená, že o škole se dozvěděli na základní škole a z katalogu „Kam na školu ve Zlínském kraji“. Pro školu z toho vyplývá, že propagace studia na střední škole je dostatečná a není třeba vytvářet nové propagační aktivity.

Otázka č. 3 „Na naší škole jsem začal(a) studovat z tohoto důvodu:“

Tab. 9 Dotazník pro žáky - otázka č. 3

Otázka č. 3	Dobré reference	Umístění školy	Obor studia	Rada příbuzných	Jinam mě nepřijali	Jiný důvod	Celkem
Žáci 2006	93	37	156	52	6	44	394
	24 %	9 %	40 %	13 %	2 %	13 %	100 %
Žáci 2009	91	17	179	54	9	20	370
	25 %	5 %	48 %	15 %	2 %	5 %	100 %
Pokles	-	4 %	-	-	-	8 %	-
Nárůst	1 %	-	8 %	2 %	-	-	-

Zdroj: vlastní, [11]

Potěšující informací pro školu je nárůst zájemců o obor studia na 48 %. Na dobré reference o naší škole dalo 25 % žáků a 15 % na radu příbuzných. V obou případech došlo k navýšení. Z toho vyplývá, že naše škola má tradici a stále dobrou pověst výběrové školy. V jiných

důvodech žáci uváděli převážně možnost studia bez přijímacích zkoušek, absence fyziky a chemie, město.

Otázka č. 4 „Vztahy mezi spolužáky v naší třídě jsou převážně dobré“

Tab. 10 Dotazník pro žáky - otázka č. 4

Otázka č. 4	Rozhodně ano	Spíše ano	Průměrné	Spíše ne	Rozhodně ne	Nevím	Celkem
Žáci 2006	82	154	120	23	10	5	394
	21 %	39 %	30 %	6 %	3 %	1 %	100 %
Žáci 2009	65	171	106	18	6	4	370
	18 %	46 %	29 %	5 %	1 %	1 %	100 %
Pokles	3 %	-	1 %	1 %	2 %	-	-
Nárůst	-	7 %	-	-	-	-	-

Zdroj: vlastní, [11]

Kladně odpovědělo 64 % žáků, tj. o 4 % více než v roce 2006. 29 % žáků hodnotí vztahy jako průměrné. 6 % žáků odpovědělo záporně, což je o 3 % méně než v předchozím sledování. Ti žáci, kteří hodnotí vztahy se spolužáky jako špatné, uváděli jako důvod rozdělení kolektivu tzv. „skupinkování“. A dále pak stranění se (nezapojování se) některých žáků kolektivu. Sami žáci navrhovali jako zlepšení vztahů ve třídě více mimoškolních akcí. To dokazuje, že žáci si všimají vztahů, které panují ve třídě a rádi by kolektiv více stmelili. Pro žáky jsou v prvním ročníku pořádány adaptační pobyty. Jejich cílem je lepší vzájemné seznámení žáků dané třídy mezi sebou a žáků a jejich učitelů. Sami žáci tyto pobyty velmi vítají, pochvalně se o nich vyjadřují v dotaznících, které vyplňují na konci pobytu.

Otázka č. 5 „Většina vyučujících má ke studentům přátelský vztah, jsou vstřícní, komunikativní...“

Tab. 11 Dotazník pro žáky – otázka č. 5

Otázka č. 5	Rozhodně ano	Spíše ano	Průměrné	Spíše ne	Rozhodně ne	Nevím	Celkem
Žáci 2006	20	160	169	29	11	5	394
	5 %	41 %	43 %	7 %	3 %	1 %	100 %
Žáci 2009	24	152	164	26	4	0	370
	7 %	41 %	44 %	7 %	1 %	-	100 %
Pokles	-	-	-	-	2 %	1 %	-
Nárůst	2 %	-	1 %	-	-	-	-

Zdroj: vlastní, [11]

Žáci hodnotí vstřícnost a komunikativnost učitelů kladně, a to 48 %. Vzhledem k minulému průzkumu došlo ke zlepšení o 2 % v hodnocení „rozhodně ano“. 44 % žáků hodnotí vyučující průměrně. Odpověď „spíše ne“ uvedlo 26 žáků a „rozhodně ne“ 4 žáci. V každém kolektivu se samozřejmě vždy vykytují osoby, které jsou nespokojené. Ale vzhledem k posuzovanému souboru 370 respondentů je 1 % rozhodně nespokojených mladých lidí.

Otázka č. 6 „Vyučující jsou většinou dobrými odborníky ve vyučovaných předmětech“

Tab. 12 Dotazník pro žáky – otázka č. 6

Otázka č. 6	Rozhodně ano	Spíše ano	Průměrné	Spíše ne	Rozhodně ne	Nevím	Celkem
Žáci 2006	74	216	88	9	2	5	394
	19 %	55 %	22 %	2 %	1 %	1 %	100 %
Žáci 2009	54	231	68	10	5	2	370
	15 %	62 %	18 %	3 %	1 %	1 %	100 %
Pokles	4 %	-	4 %	-	-	-	-
Nárůst	-	7 %	-	1 %	-	-	-

Zdroj: vlastní, [11]

Žáci hodnotí odbornost svých vyučujících kladně v 77 %. Vzhledem k minulému průzkumu jde o zlepšení o 3 %. K průměru se hlásí 18 % žáků, tj. pokles o 4 %. K negativnímu hodnocení se přiklání 4 % žáků.

Otázka č. 7 „Vyučující mají většinou snahu studenty co nejvíce naučit“

Tab. 13 Dotazník pro žáky – otázka č. 7

Otázka č. 7	Rozhodně ano	Spíše ano	Průměrné	Spíše ne	Rozhodně ne	Nevím	Celkem
Žáci 2006	63	206	102	14	3	6	394
	16 %	52 %	26 %	4 %	1 %	2 %	100 %
Žáci 2009	68	194	100	5	3	0	370
	18 %	53 %	27 %	1 %	1 %	-	100 %
Pokles	-	-	-	3 %	-	2 %	-
Nárůst	2 %	1 %	1 %	-	-	-	-

Zdroj: vlastní, [11]

Žáci hodnotí snahu vyučujících co nejvíce naučit pozitivně 71 %, tj. nárůst o 3 %. 27 % žáků hodnotí snahu učitelů průměrně. K negativnímu hodnocení se hlásí zanedbatelné 2 % žáků.

Otázka č. 8 „Vyučující jsou při hodnocení studentů spravedliví“

Tab. 14 Dotazník pro žáky – otázka č. 8

Otázka č. 8	Rozhodně ano	Spíše ano	Průměrné	Spíše ne	Rozhodně ne	Nevím	Celkem
Žáci 2006	15	133	176	44	19	7	394
	4 %	34 %	45 %	11 %	5 %	1 %	100 %
Žáci 2009	19	154	164	22	9	2	370
	5 %	42 %	44 %	6 %	2 %	1 %	100 %
Pokles	-	-	1 %	5 %	3 %	-	-
Nárůst	1 %	8 %	-	-	-	-	-

Zdroj: vlastní, [11]

Tuto otázku hodnotili žáci z daných čtyř kritérií nejhůře. 47 % žáků odpovědělo kladně, z toho jen 5 % rozhodně ano. 44 % hodnotí průměrně. 8 % se přiklání v hodnocení učitelů negativně. Pohled na spravedlivost hodnocení je subjektivní názor každého žáka. Myslím si, že na střední škole (zejména v prvních ročnících) toto kritické hodnocení vyplývá ze srovnávání hodnocení, které měli žáci na základní škole. Žáci si musí zvykat na trochu jiný, možná přísnější postoj k hodnocení. Na druhou stranu každý vyučující by měl na začátku zahájení výuky seznámit žáky se systémem hodnocení a postupně žáky vést k sebehodnocení.

Otázka č. 9 „Připomínky a návrhy k vyučujícím“

Tato otázka byla zadána jako otevřená, tzn., že žáci mohli slovně vyjádřit vlastní názory, připomínky a návrhy. Jak názory na předchozí čtyři otázky, tak i pohled na tuto otázku je velmi subjektivní. Ne všichni žáci se k této otázce vyjádřili. Z celkového počtu odevzdaných 370 dotazníků se k této otázce vyjádřilo 66 žáků, tj. 18 %. Cílem této otázky nebylo šetření spokojenosti žáků s konkrétními vyučujícími. Pro tento účel si vedení školy samo provádí dotazníkové šetření mezi žáky a studenty. Žáci uváděli, co se jim nelíbí např. spravedlnost při hodnocení, neznalost práce některých učitelů s technikou, zaujatost některých vyučujícím pro jejich předmět, málo praktických příkladů, zaujatost vůči některým žákům, arogantní chování, povýšenost (někteří žáci byli konkrétní), náladovost, roztržitost, stres před maturitou, přísnost, dát prostor pro vyslechnutí názorů, více komunikovat, usmívat se, zpestřit učivo videem či exkurzí, stereotypní a nezáživné hodiny. Naopak někteří studenti se v připomínkách vyjadřovali pochvalně k vyučujícím.

Otázka č. 10 „Komunikace vedení školy se studenty je dostatečná“

Tab. 15 Dotazník pro žáky – otázka č. 10

Otázka č. 10	Rozhodně ano	Spíše ano	Průměrné	Spíše ne	Rozhodně ne	Nevím	Celkem
Žáci 2006	42	158	131	36	10	17	394
	11 %	40 %	33 %	9 %	3 %	4 %	100 %
Žáci 2009	45	148	123	32	9	13	370
	12 %	40 %	33 %	9 %	2 %	4 %	100 %
Pokles	-	-	-	-	1 %	-	-
Nárůst	1 %	-	-	-	-	-	-

Zdroj: vlastní, [11]

V této otázce nedošlo k žádnému výraznému posunu v porovnání s prováděným průzkumem v roce 2006. Žáci jsou v 52 % spokojeni, 33 % je spokojeno s komunikací vedení školy průměrně. Záporně hodnotí 11 % žáků. Žáci se pochvalně vyjadřovali k vnitřnímu informačnímu systému školy tzv. OASA, který zjednodušuje komunikaci mezi učiteli a žáky a mezi vedením školy a žáky. Žáci zde naleznou veškeré informace. Další možností je připomínky a návrhy napsat písemně a vhodit je do schránky, která je pro tyto účely umístěná na chodbě budovy školy.

Otázka č. 11 „S činností pracovníků studijního oddělení jsem spokojen(a)“. Tento dotazník byl sestaven jako univerzální, jak pro žáky, tak pro studenty. Na tuto otázku žáci střední školy neodpovídali, protože studijní oddělení nemají (mají jej studenti VOŠE a BSP). Na tuto skutečnost byli v dotazníku předem upozorněni.

Otázka č. 12 „S činností pracovníků informačního centra jsem spokojen(a)“

Tab. 16 Dotazník pro žáky – otázka č. 12

Otázka č. 12	Rozhodně ano	Spíše ano	Průměrné	Spíše ne	Rozhodně ne	Nevím	Celkem
Žáci 2006	125	143	74	20	1	31	394
	32 %	36 %	19 %	5 %	0 %	8 %	100 %
Žáci 2009	154	143	48	6	0	19	370
	41 %	39 %	13 %	2 %	0 %	5 %	100 %
Pokles	-	-	6 %	3 %	-	3 %	-
Nárůst	9 %	3 %	-	-	-	-	-

Zdroj: vlastní, [11]

Pracovnice informačního centra (IC) jsou hodnoceny velmi kladně, a to 80 % žáky. Došlo dokonce k nárůstu oproti minulému zjišťování o 12 %. Žáci si pochvalovali, že jsou paní usměvavé, ochotné, vstřícné. Nespokojených bylo 6 žáků. 19 žáků odpovědělo „nevím“, jako důvod uvedli, že si z informačního centra ještě nic nepůjčovali. IC slouží střední škole jako nadstandard. Odbornou literaturu IC využívají především studenti VOŠE a BSP.

Otázka č. 13 „Vybavení informačního centra literaturou je dostatečné“

Tab. 17 Dotazník pro žáky – otázka č. 13

Otázka č. 13	Rozhodně ano	Spíše ano	Průměrné	Spíše ne	Rozhodně ne	Nevím	Celkem
Žáci 2006	22	126	91	22	3	130	394
	6 %	32 %	23 %	6 %	1 %	32 %	100 %
Žáci 2009	63	127	71	6	3	100	370
	17 %	34 %	19 %	2 %	1 %	27 %	100 %
Pokles	-	-	4 %	4 %	-	5 %	-
Nárůst	11 %	2 %	-	-	-	-	-

Zdroj: vlastní, [11]

Vybavenost informačního centra literaturou hodnotí 51 % kladně. V porovnání s průzkumem v roce 2006 se jedná o nárůst o 13 %. 27 % žáků odpovědělo „nevím“. Stejně jako v předchozí otázce uváděli jako důvod, že si ještě v IC nic nepůjčovali, spíše navštěvují IC z důvodu možnosti práce na počítači a čtení denního tisku a odborných časopisů.

Otázka č. 14 „Vybavení školy počítači a jinou technikou je dostatečné“

Tab. 18 Dotazník pro žáky – otázka č. 14

Otázka č. 14	Rozhodně ano	Spíše ano	Průměrné	Spíše ne	Rozhodně ne	Nevím	Celkem
Žáci 2006	226	127	23	9	1	8	394
	57 %	33 %	6 %	2 %	0 %	2 %	100 %
Žáci 2009	251	96	14	3	0	6	370
	68 %	26 %	3 %	1 %	0 %	2 %	100 %
Pokles	-	7 %	3 %	1 %	-	-	-
Nárůst	11 %	-	-	-	-	-	-

Zdroj: vlastní, [11]

Vybavení školy hodnotí žáci velmi kladně. Spokojených s vybavením výpočetní technikou je 94 %. Oproti předchozímu průzkumu jde o nárůst o 4 %. Průměrně hodnotí 14 žáků,

3 žáci spíše ne a 6 žáků neví. Škola patří ve vybavení výpočetní a projekční technikou k nadstandardně vybaveným školám. Sami žáci se pochvalně vyjadřovali např. „oproti jiným školám je to luxus“, „technika skvělá v porovnání s jinými středními školami“.

Otázka č. 15 „Celkové prostředí školy (budova, třídy, nábytek, nástěnky, ...) se mi líbí“

Tab. 19 Dotazník pro žáky – otázka č. 15

Otázka č. 15	Rozhodně ano	Spíše ano	Průměrné	Spíše ne	Rozhodně ne	Nevím	Celkem
Žáci 2006	79	179	106	16	2	12	394
	20 %	45 %	27 %	4 %	1 %	3 %	100 %
Žáci 2009	94	176	81	12	1	6	370
	25 %	48 %	22 %	3 %	0 %	2 %	100 %
Pokles	-	-	5 %	1 %	1 %	1 %	-
Nárůst	5 %	3 %	-	-	-	-	-

Zdroj: vlastní, [11]

Žáci hodnotí celkové prostředí školy v 73 % kladně, tj. o 8 % více než v minulém průzkumu. Průměrně hodnotí prostředí 22 % žáků. 12 žáků se vyjádřilo záporně a 6 žáků neví. Žákům by se líbilo barevně vymalovat třídy. Také navrhovali, že některé nástěnky by si mohli spravovat sami žáci. V barevném prostředí se jistě lépe pracuje, ale takové vymalování je pro školu velmi finančně náročné. I přes tyto finanční náklady se postupně vedení školy snaží taková pracoviště vytvářet.

Otázka č. 16 „Možnosti občerstvení ve škole (bufet, automaty) jsou dostatečné“

Tab. 20 Dotazník pro žáky – otázka č. 16

Otázka č. 16	Rozhodně ano	Spíše ano	Průměrné	Spíše ne	Rozhodně ne	Nevím	Celkem
Žáci 2006	129	146	75	27	6	11	394
	33 %	37 %	19 %	7 %	2 %	3 %	100 %
Žáci 2009	136	125	65	26	14	4	370
	37 %	34 %	17 %	7 %	4 %	1 %	100 %
Pokles	-	3 %	2 %	-	-	2 %	-
Nárůst	4 %	-	-	-	2 %	-	-

Zdroj: vlastní, [11]

Kladně hodnotí možnosti občerstvení ve škole 71 % žáků, tj. nárůst o 1 % vzhledem k minulému zkoumání. Procento nespokojených žáků se zvýšilo o 2 %. Průměrně hodnotí 17 % žáků. Žáci, kteří nejsou spokojeni, uváděli jako důvody zejména rychlé vyprodání

pečiva, malý sortiment, vysoké ceny, dlouhé fronty, krátká otevírací doba. Tyto připomínky by mělo vedení školy vzít v potaz a zahájit jednání s provozovatelem bufetu.

Otázka č. 17 „Ve srovnání s jinými školami je naše škola co do prostředí, vybavení, úrovně výuky“

Tab. 21 Dotazník pro žáky – otázka č. 17

Otázka č. 17	Nadprůměrná	Mírně nadprůměrná	Průměrná	Mírně podprůměrná	Podprůměrná	Nevím	Celkem
Žáci 2006	81	211	72	2	1	27	394
	21 %	54 %	18 %	1 %	0 %	7 %	100 %
Žáci 2009	96	190	57	2	1	24	370
	26 %	52 %	15 %	1 %	0 %	6 %	100 %
Pokles	-	2 %	3 %	-	-	1 %	-
Nárůst	5 %	-	-	-	-	-	-

Zdroj: vlastní, [11]

Kladně hodnotí úroveň školy 78 % žáků, tj. o 3 % více než v roce 2006. Toto kladné hodnocení potvrzuje dobrou pověst školy. K podprůměru, se vyjádřili 3 žáci. 6 % neví, protože nemá srovnání.

Otázka č. 18 „K naší škole mám kladný vztah“

Tab. 22 Dotazník pro žáky – otázka č. 18

Otázka č. 18	Rozhodně ano	Spíše ano	Průměrné	Spíše ne	Rozhodně ne	Nevím	Celkem
Žáci 2006	74	160	113	22	15	10	394
	19 %	41 %	29 %	6 %	3 %	2 %	100 %
Žáci 2009	75	185	84	14	5	7	370
	20 %	50 %	23 %	4 %	1 %	2 %	100 %
Pokles	-	-	6 %	2 %	2 %	-	-
Nárůst	1 %	9 %	-	-	-	-	-

Zdroj: vlastní, [11]

Kladný vztah k naší škole má 70 %, tj. o 10 % více než v předchozím průzkumu. Toto je určitě dobrá zpráva pro vedení školy. I když teenageři často nepřiznávají, že do školy chodí rádi, je tento výsledek potěšující. Pouze 5 % žáků se vyjádřilo negativně.

Otázka č. 19 „Praxi v průběhu studia považují za užitečnou“

Tab. 23 Dotazník pro žáky – otázka č. 19

Otázka č. 19	Rozhodně ano	Spíše ano	Průměrné	Spíše ne	Rozhodně ne	Nevím	Celkem
Žáci 2006	216	85	40	25	8	20	394
	55 %	22 %	10 %	6 %	2 %	5 %	100 %
Žáci 2009	191	98	38	18	3	22	370
	52 %	26 %	10 %	5 %	1 %	6 %	100 %
Pokles	3 %	-	-	1 %	1 %	-	-
Nárůst	-	4 %	-	-	-	1 %	-

Zdroj: vlastní, [11]

Praxi během studia hodnotili žáci kladně v 78 %, tj. o 1 % více než v roce 2006. Za nedostatek žáci považují délku praxe, která je 14 dní ve třetím ročníku. Žáci navrhuji praxi delší a ne jen ve třetím ročníku.

Otázka č. 20 „Po ukončení studia na naší škole vidím své šance být úspěšný v dalším životě (úspěšné složení přijímacích zkoušek na další školu, získání zaměstnání)“

Tab. 24 Dotazník pro žáky – otázka č. 20

Otázka č. 20	Nadprůměrné	Mírně nadprůměrné	Průměrné	Mírně podprůměrné	Podprůměrné	Nevím	Celkem
Žáci 2006	14	112	212	15	7	34	394
	4 %	28 %	54 %	4 %	2 %	8 %	100 %
Žáci 2009	15	138	175	10	1	31	370
	4 %	37 %	48 %	3 %	0 %	8 %	100 %
Pokles	-	-	6 %	1 %	2 %	-	-
Nárůst	-	9 %	-	-	-	-	-

Zdroj: vlastní, [11]

Své šance na úspěch v dalším životě vidí žáci průměrně. Stejně tak tomu bylo i v roce 2006. Je to zřejmě způsobeno tím, že sledují informace z hospodářského života, slyší informace o trhu práce, o nezaměstnanosti apod.

Otázka č. 21 „Myslím, že studium na naší škole přispěje k mým dalším úspěchům“

Tab. 25 Dotazník pro žáky – otázka č. 21

Otázka č. 21	Rozhodně ano	Spíše ano	Průměrné	Spíše ne	Rozhodně ne	Nevím	Celkem
Žáci 2006	80	144	106	21	11	32	394
	20 %	37 %	27 %	5 %	3 %	8 %	100 %
Žáci 2009	75	173	89	13	2	18	370
	20 %	47 %	24 %	4 %	1 %	4 %	100 %
Pokles	-	-	3 %	1 %	2 %	4 %	-
Nárůst	-	10 %	-	-	-	-	-

Zdroj: vlastní, [11]

Přispění školy k dalším úspěchům žáků bylo hodnoceno daleko lépe než předchozí otázka šance žáků na úspěch v dalším životě. Dokonce je o 10 % vyšší než průzkum v roce 2006. To je pro školu potěšující informace.

Otázka č. 22 „Co považujete za hlavní výhody studia na naší škole?“

Tab. 26 Dotazník pro žáky – otázka č. 22

Otázka č. 22	Žáci 2006	Pořadí 2006	Žáci 2009	Pořadí 2009	Nárůst	Pokles
Naučení cizích jazyků	59 %	2.	58 %	3.	-	1 %
Osvojení práce na PC	65 %	1.	81 %	1.	16 %	-
Dobří vyučující	19 %	7.	18 %	6.	-	1 %
Poznávání zahraničí	35 %	5.	41 %	4.	6 %	-
Soutěže	8 %	8.	15 %	7.	7 %	-
Dobrý rozvrh	19 %	7.	21 %	5.	2 %	-
Získané odborné znalosti	57 %	3.	60 %	2.	3 %	-
Možnost praxe	53 %	4.	41 %	4.	-	12 %
Dobré uplatnění	26 %	6.	41 %	4.	15 %	-
Další	3 %	9.	2 %	8.	-	1 %

Zdroj: vlastní, [11]

Žáci stejně jako v průzkumu klimatu v roce 2006 dali na první místo osvojení práce na PC, dokonce s nárůstem o 16 %. Na druhé místo zvolili získané odborné znalosti, které byly v předchozím průzkumu až na třetím místě. Na třetím místě se umístily jazykové znalosti,

kteří v předchozím sledování byly na druhém místě. Na čtvrté místo žáci zvolili poznávání zahraničí, možnost praxe a dobré uplatnění (nárůst o 15 %).

Otázka č. 23 „Co považujete za hlavní nevýhody studia na naší škole?“

Z celkového počtu odevzdaných 370 dotazníků se k této otázce vyjádřilo 112 žáků tj. 30 %. Žáci upozorňovali zejména na nevyrovnaný rozvrh hodin (nulté hodiny tzn. vyučování od 7 hodin ráno), málo ředitelského volna, krátké přestávky (hlavně na oběd), malá tělocvična, málo exkurzí, krátká praxe, nedostatky v bufetu (vysoké ceny, úzký sortiment, pomalá obsluha, rychle vyprodané zboží), malý výběr jídel ve školní jídelně (jídelna nepatří škole), WC, dojíždění, obavy ze získání zaměstnání. Některé z uvedených nevýhod bude možno řešit, ale převažují ty, které ze strany vedení školy nejsou řešitelné.

5.5 Dotazník pro rodiče

Dotazník pro rodiče žáků obsahuje 18 otázek. Šestnáct otázek je uzavřených s výběrem odpovědi a dvě otázky jsou otevřené bez nabídky odpovědi. Formulář je doložen v příloze č. 2. Otázky jsou formulovány tak, aby v nich rodiče vyjadřovali své názory. Odpovědi rodičů, na některé otázky jsou částečně ovlivněny názory jejich dětí, které jim doma prezentují. Tyto otázky jsou zde záměrně, aby v průzkumu klimatu bylo možné zjistit jak se názory žáků a jejich rodičů liší.

Tab. 27 Dotazník pro rodiče – přehled odpovědí na otázky č. 1 – 15 (mimo otázky č. 11)

Otázka/ rok	1	2	3	4	5	0	Celkem
1/2006	11	39	158	10	0	4	222
	5 %	18 %	71 %	5 %	0 %	1 %	100 %
1/2009	15	35	231	39	1	13	334
	4 %	10 %	70 %	12 %	0 %	4 %	100 %
Pokles	1 %	8 %	1 %	-	-	-	-
Nárůst	-	-	-	7 %	-	3 %	-
2/2006	109	102	6	0	0	5	222
	49 %	46 %	3 %	0 %	0 %	2 %	100 %
2/2009	93	195	34	1	0	11	334
	28 %	59 %	10 %	0 %	0 %	3 %	100 %
Pokles	21 %	-	-	-	-	-	-
Nárůst	-	13 %	7 %	-	-	1 %	-

Otázka/ rok	1	2	3	4	5	0	Celkem
3/2006	101	99	8	1	0	13	222
	45 %	45 %	4 %	0 %	0 %	6 %	100 %
3/2009	75	163	64	7	0	25	334
	23 %	50 %	18 %	2 %	0 %	7 %	100 %
Pokles	22 %	-	-	-	-	-	-
Nárůst	-	5 %	14 %	2 %	-	1 %	-
4/2006	172	39	5	0	0	6	222
	77 %	18 %	2 %	0 %	0 %	3 %	100 %
4/2009	174	114	34	3	0	9	334
	52 %	34 %	10 %	1 %	0 %	3 %	100 %
Pokles	25 %	-	-	-	-	-	-
Nárůst	-	16 %	8 %	1 %	-	-	-
5/2006	140	64	8	3	0	7	222
	63 %	29 %	4 %	1 %	0 %	3 %	100 %
5/2009	137	114	50	9	3	21	334
	41 %	34 %	15 %	3 %	1 %	6 %	-
Pokles	22 %	-	-	-	-	-	-
Nárůst	-	5 %	11 %	2 %	1 %	3 %	-
6/2006	40	118	25	1	0	38	222
	18 %	53 %	12 %	0 %	0 %	17 %	100 %
6/2009	42	161	69	2	0	60	334
	13 %	48 %	21 %	1 %	0 %	17 %	100 %
Pokles	5 %	5 %	-	-	-	-	-
Nárůst	-	-	9 %	1 %	-	-	-
7/2006	25	125	41	6	0	25	222
	11 %	56 %	19 %	3 %	0 %	11 %	100 %
7/2009	22	159	100	7	0	46	334
	7 %	48 %	30 %	2 %	0 %	13 %	100 %
Pokles	4 %	8 %	-	1 %	-	-	-
Nárůst	-	-	11 %	-	-	2 %	-
8/2006	5	86	108	5	0	18	222
	2 %	39 %	49 %	2 %	0 %	8 %	100 %
8/2009	20	114	165	16	1	18	334
	6 %	34 %	49 %	5 %	0 %	6 %	100 %
Pokles	-	5 %	-	-	-	2 %	-
Nárůst	4 %	-	-	3 %	-	-	-
9/2006	12	84	105	0	0	21	222
	5 %	38 %	48 %	0 %	0 %	9 %	100 %
9/2009	27	89	172	12	2	32	334
	8 %	27 %	51 %	3 %	1 %	10 %	100 %
Pokles	-	11 %	-	-	-	-	-
Nárůst	3 %	-	3 %	3 %	1 %	1 %	-

Otázka/ rok	1	2	3	4	5	0	Celkem
10/2006	68	123	25	4	0	2	222
	31 %	55 %	11 %	2 %	0 %	1 %	100 %
10/2009	78	170	63	18	2	3	334
	23 %	51 %	19 %	5 %	1 %	1 %	100 %
Pokles	8 %	4 %	-	-	-	-	-
Nárůst	-	-	8 %	3 %	1 %	-	-
12/2006	9	128	85	0	0	0	222
	4 %	58 %	38 %	0 %	0 %	0 %	100 %
12/2009	9	172	153	0	0	0	334
	3 %	51 %	46 %	0 %	0 %	0 %	100 %
Pokles	1 %	7 %	-	-	-	-	-
Nárůst	-	-	8 %	-	-	-	-
13/2006	18	98	13	0	0	93	222
	8 %	44 %	6 %	0 %	0 %	42 %	100 %
13/2009	25	126	32	0	0	151	334
	7 %	38 %	10 %	0 %	0 %	45 %	100 %
Pokles	1 %	6 %	-	-	-	-	-
Nárůst	-	-	4 %	-	-	3 %	-
14/2006	92	79	9	0	0	42	222
	41 %	36 %	4 %	0 %	0 %	19 %	100 %
14/2009	150	130	16	0	0	38	334
	45 %	39 %	5 %	0 %	0 %	11 %	100 %
Pokles	-	-	-	-	-	8 %	-
Nárůst	4 %	3 %	1 %	-	-	-	-
15/2006	73	120	18	1	0	10	222
	33 %	54 %	8 %	0 %	0 %	5 %	100 %
15/2009	113	158	47	1	0	15	334
	34 %	48 %	14 %	0 %	0 %	4 %	100 %
Pokles	-	6 %	-	-	-	1 %	-
Nárůst	1 %	-	6 %	-	-	-	-

Zdroj: vlastní, [11]

Otázka č. 1 „Jak naše škola dosud splnila Vaše očekávání?“

Nabízené odpovědi: 1 = výrazně ho předčila, 2 = mírně ho předčila, 3 = splnila ho, 4 = vůbec, 0 = nevím

V 84 % rodiče odpověděli, že naše škola splnila jejich očekávání. Jedná se však o 10 % pokles oproti roku 2006. Tento pokles se přesunul do hodnocení „částečně ho splnila“ a „nevím“. Otázkou je, jaká byla očekávání těchto rodičů, zda je v silách školy je splnit.

Pozn.: u otázek 2. – 15. (kromě 8., 11. a 12.) byly tyto nabízené odpovědi: 1 = velmi dobrá(ý), 2 = docela dobrá(ý), 3 = průměrná(ý), vyhovující, 4 = nepříliš dobrá(ý), 5 = špatná(ý), 0 = nehodnotím.

Otázka č. 2 „Jak hodnotíte současnou prestiž naší školy?“

V 87 % hodnotí rodiče prestiž školy jako dobrou. Jde o 8 % pokles oproti minulému průzkumu. Tento rozdíl se přesunul do hodnocení „průměrná“ a „nehodnotím“. Tento výsledek může být způsoben situací ve společnosti, rodiče mají existenční problémy, a tak dostatečně nekomunikují s dětmi, zúčastňují se méně třídních schůzek, pokud jejich dítě nemá problémy a jsou pozváni na pohovor do školy. Vedení školy by mělo hledat efektivní způsob komunikace s rodiči, aby získalo jejich připomínky a náměty pro vlastní práci.

Otázka č. 3 „Jak hodnotíte práci vedení naší školy, komunikaci s ním?“

Pozitivně hodnotí spolupráci s vedením školy rodiče v 73 %. Vzhledem k minulému zjišťování se jedná o 17 % pokles. S novým vedením se změnil komunikační systém, na který si rodiče zatím nezvykli, např. konzultační hodiny pro rodiče. Rodiče jsou ve svém hodnocení mírnější než žáci. Žáci odpověděli, že jsou v 52 % spokojeni, 33 % je spokojeno s komunikací vedení školy průměrně. Záporně hodnotilo 11 % žáků.

Otázka č. 4 „Jak hodnotíte přístup třídního učitele k rodičům?“

Rodiče hodnotí přístup třídního učitele dobře v 86 %. Jde o 9 % pokles vzhledem k minulým názorům. Průměrně hodnotí 10 % rodičů. Tady se jedná o nárůst o 8 %. Zdá se, že rodiče se více začínají přiklánět k průměrnému hodnocení. Za „nepříliš dobrý“ označili přístup tři rodiče. Tento názor samozřejmě vychází z jejich subjektivního hodnocení. Lze těžko posuzovat proč. Vedení je ochotno každého rodiče vyslechnout.

Otázka č. 5 „Jak hodnotíte přístup třídního učitele k žákům?“

Přístup třídního učitele k žákům hodnotí rodiče 75 % dobře. Oproti minulému zkoumání se jedná o 17 % pokles. K nárůstu došlo u hodnocení „průměrně“ o 11 %. Jistě i v této otázce jsou subjektivní názory každého rodiče, který se odvíjí od toho, co dítě doma prezentuje. Důvodem může být změna věkové struktury třídních učitelů. Řada z nich je poprvé v této roli, nemají ještě dostatek zkušeností.

Otázka č. 6 „Jak hodnotíte přístup ostatních vyučujících k rodičům?“

Dobře hodnotí přístup ostatních vyučujících k rodičům 61 %, tj. o 10 % méně než v předchozím zjišťování. Více se rodiče přiklonili k hodnocení „průměrný“. 17 % nehodnotilo, stejně jako v minulosti. Důvodem, je zřejmě skutečnost, že jsou s ostatními vyučujícími málo v kontaktu. Zde bude zřejmě stejný důvod jako u předchozí otázky. Řada zkušených vyučujících přešla na vyšší odborné studium a bakalářské studijní programy a byli nahrazeni novými, začínajícími pedagogy. I v této kompetenci se musí vyučující zdokonalovat a vedení školy by mělo začínající učitele seznámit se zásadami komunikace s rodiči.

Otázka č. 7 „Jak hodnotíte přístup ostatních vyučujících k žákům?“

Dobře hodnotí přístup ostatních vyučujících k žákům 55%, tj. o 12 % méně než v minulém průzkumu. Naopak došlo k 11 % nárůstu v hodnocení „průměrný“. Rodiče, v této otázce hodnotí na základě toho, co ví od svých dětí. Nehodnotilo 13 % rodičů, zřejmě nechtějí sdělovat zprostředkované informace. Také zde půjde zřejmě o stejný důvod, který byl zmínován u dvou předchozích otázek.

Otázka č. 8 „Jak hodnotíte nároky vyučujících na domácí přípravu žáků?“

Nabízené odpovědi: 1 = velmi vysoké, 2 = docela vysoké, 3 = průměrné, 4 = spíše nízké, 5 = velmi malé, 0 = nehodnotím.

Za vysoké nároky na domácí přípravu žáků považuje 40 % rodičů. Toto zjištění je jen o 1 % nižší než v roce 2006. Přibyly 3 % rodičů, které považují nároky na domácí přípravu „spíše nízké“. Naše škola patří mezi výběrové školy, a aby si svou úroveň udržela, musí být na své žáky náročnější.

Otázka č. 9 „Jak hodnotíte strukturu vyučovaných předmětů (popř. počty hodin jednotlivých předmětů)?“

Strukturu vyučovaných předmětů hodnotí 35 % rodičů dobře, tj. pokles o 8 % . Jako vyhovující 51 %, tj. o 3 % více. Oproti minulému zjišťování se 14 rodičů vyjádřilo záporně. Zde se projevuje reakce na zaměření v oboru obchodní akademie, protože rodiče očekávali více předmětů z oblasti cestovního ruchu a mezinárodního obchodu. Rodiče při volbě školy měli představu o náplni jako na oboru cestovní ruch či zahraniční obchod. Škola se zaměřením na tyto oblasti může věnovat zvolené problematice jen předměty v rámci hodinové

dotace pro volitelné předměty. Při všech prezentacích školy byli na tuto skutečnost upozorňováni.

Otázka č. 10 „Jak hodnotíte celkový vztah svého dítěte k naší škole?“

Rodiče se v této otázce vyjádřili velmi podobně jako jejich děti. Byli v hodnocení školy o něco málo příznivější. Srovnání uvádím v následující tabulce Tab. 28. Otázka č. 18 z dotazníku pro žáky byla „K naší škole mám kladný vztah“.

Tab. 28 Srovnání názorů žáků a jejich rodičů na vztah ke škole

Otázka č. 18	Rozhodně ano	Spíše ano	Průměrné	Spíše ne	Rozhodně ne	Nevím	Celkem
Žáci 2009	75	185	84	14	5	7	370
	20 %	50 %	23 %	4 %	1 %	2 %	100 %
Otázka č. 10	Velmi dobrý	Docela dobrý	Průměrný	Nepříliš dobrý	Špatný	Nehodnotím	Celkem
Rodiče 2009	78	170	63	18	2	3	334
	23 %	51 %	19 %	5 %	1 %	1 %	100 %

Zdroj: vlastní

70 % žáků má k naší škole kladný vztah, tj. o 10 % více než v předchozím průzkumu. Toto je určitě dobrá zpráva pro vedení školy. I když teenageři často nepřiznávají, že do školy chodí rádi, je tento výsledek potěšující. Pouze 5 % žáků se vyjádřilo negativně.

Otázka č. 11 „Spolupracujete se školou nad rámec svých rodičovských povinností?“

Tab. 29 Dotazník pro rodiče – otázka č. 11

Otázka č. 11	Ano	Ne	Celkem
Rodiče 2006	17	205	222
	8 %	92 %	100 %
Rodiče 2009	9	325	334
	3 %	97 %	100 %
Pokles	5 %	-	-
Nárůst	-	5 %	-

Zdroj: vlastní, [11]

Důvody, proč **rodiče spolupracují**, byly uvedeny tyto: záleží mi na vzdělání svého dítěte a jeho vztahu se školou, snaha pomoci finančně.

Důvody, proč **rodiče nespolupracují**, byly uvedeny tyto: nedostatek času, pracovní vytížení, nebyl důvod, nebyla příležitost, vkládání důvěry v dítě, dítě nemá problémy ve škole, a proto není potřeba velké spolupráce, nedostatek informací, nevím jak, nebyla jsem vyzvána, nejsem aktivní typ, jsem zapojen na jiné škole, vzdálenost školy od bydliště, mám důležitější starosti.

Z uvedených důvodů, bude potřeba, aby se vedení zamyslelo, jak rodiče lépe informovat o tom, že škola má zájem s nimi spolupracovat (účast ve školské, radě, exkurze do firem, zajišťování praxe ve firmě, finanční pomoc, apod.), a to zejména na třídních schůzkách, prostřednictvím internetu, žáků.

Otázka č. 12 „Jak často navštěvujete internetové stránky školy?“

Nabízené odpovědi: 1 = velmi často, 2 = občas, 3 = vůbec ne.

Internetové stránky školy navštěvuje 54 % rodičů, tj. o 8 % méně než v předchozím průzkumu. Důvody proč 46 % rodičů webové stránky školy nenavštěvuje, může být např. nemožnost přístupu na internet doma ani v zaměstnání, počítačová negramotnost, neinformovanost o internetových stránkách školy, nezájem rodičů o školu, nezájem rodičů o dítě. Škola může ovlivnit neinformovanost o webových stránkách školy, tzn. více informovat rodiče o tom, co na stránkách mohou najít. Zde zřejmě sehrávalo svoji roli hlášení do školního rozhlasu s upozorněním, že další informace rodiče najdou na internetu.

Otázka č. 13 „Pokud navštěvujete internetové stránky školy, jak se Vám líbí?“

Kladně hodnotí internetové stránky 45 % rodičů, 10 % průměrně. Zbývajících 45 % nehodnotí, toto procento odpovídá přepočtu těch rodičů, kteří stránky školy vůbec nenavštěvují (96 %) viz Tab. 27. Negativně nehodnotí nikdo. To znamená, že rodiče, kteří navštěvují naše stránky, jsou spokojeni. V připomínkách uváděli, že by rádi uvítali zavedení klasifikaci žáků „online“. Také o tomto požadavku bude vedení školy informováno.

Otázka č. 14 „Jak hodnotíte vybavení školy počítači a jinou technikou?“

Rodiče hodnotí vybavení školy velmi dobře, a to 84 %. To je o 7 % více než v roce 2006. Negativně se nevyjádřil nikdo. Také procento těch, kteří nehodnotili, kleslo na 11 %, tj. o 8 % méně než v minulém průzkumu. Ti rodiče, kteří nehodnotili, zřejmě nemají představu o tom, kolik je ve škole počítačů, což je pochopitelné.

Otázka č. 15 „Jak hodnotíte celkové prostředí naší školy (budova, třídy, nábytek, nástěnky, ...)“

Pozitivně hodnotí celkové prostředí školy 82 %, tj. o 5 % méně než v minulém zjišťování. Průměrně hodnotí 14 % rodičů, tj. o 6 % více než v roce 2006. Nehodnotily 4 % rodičů.

Otázka č. 16 „Co považujete za pozitiva naší školy?“

Tab. 30 Dotazník pro rodiče – otázka č. 16

Otázka č. 16	Rodiče 2006	Pořadí 2006	Rodiče 2009	Pořadí 2009	Nárůst	Pokles
Dobře připraví žáky pro další život	50 %	4.	48 %	6.	-	2 %
Dobře připraví žáky pro další studium	73 %	1.	74 %	2.	1 %	-
Dobře připraví žáky pro zaměstnání	48 %	5.	54 %	4.	6 %	-
Odborně schopní vyučující	42 %	6.	41 %	7.	-	1 %
Přátelský vztah vyučujících k žákům	28 %	10.	27 %	10.	-	1 %
Naučení cizích jazyků	54 %	3.	59 %	3.	5 %	-
Osvojení práce na počítači	68 %	2.	76 %	1.	8 %	-
Praxe v průběhu studia	31 %	8.	32 %	8.	1 %	-
Možnost účastnit se zájezdů do zahraničí	36 %	7.	51 %	5.	15 %	-
Možnost účastnit se společných projektů se zahraničními školami	19 %	12.	24 %	11.	5 %	-
Možnost zahraniční stáže v průběhu studia	17 %	14.	28 %	9.	11 %	-
Možnost účastnit se soutěží	18 %	13.	28 %	9.	10 %	-
Exkurze, školní výlety	30 %	9.	48 %	6.	18 %	-
Sportovní akce	21 %	11.	23 %	12.	2 %	-
Aktivity školy pro volný čas žáků	11 %	15.	10 %	13.	-	1 %
Další	0 %	16.	0 %	14.	-	-

Zdroj: vlastní, [11]

Na prvních třech místech se opět objevily stejné výhody – osvojení práce na počítači, vědomosti a naučení cizích jazyků. Všechny tři výhody zaznamenaly nárůst. Tyto výhody umístili na první tři místa také žáci. Téměř všechny aktivity byly hodnoceny o mnohem lépe než v minulém průzkumu. Velký nárůst zaznamenaly: exkurze školní výlety (o 18 %), soutěže (o 10 %), zahraniční stáže (o 11 %), zájezdy do zahraničí (o 15 %), práce na počítači (o 8 %), příprava žáků na zaměstnání (o 6 %). Na tomto je vidět, že rodiče jsou od posledně prováděného průzkumu lépe informováni o aktivitách, které na škole probíhají.

Otázka č. 17 „Co považujete za negativa naší školy?“

K negativům školy se vyjádřilo 50 rodičů, tj. 15 %. Většina z nich se opakovala již z předchozích otázek pro žáky – krátká praxe, nevyhovující kvalita a sortiment stravování, absence ředitelského volna, krátké přestávky, rozvrh hodin dlouhý a od nulté hodiny, zaujatost některých vyučujících vůči žákům, strohé třídy. Co rodiče postrádají, je přehled o známkách dětí, uvítali by zapisování známek do studijních průkazů nebo klasifikaci na internetu. Veškeré podněty budou předány vedení školy, které na jejich základě může učinit kroky k případným změnám.

Otázka č. 18 „Uved'te prosím jakékoli Vaše další návrhy na zlepšení:“

Na tuto otázku reagovalo 25 rodičů, tj. 7 %. Většina návrhů byla opět již zmiňována – větší sortiment zboží v bufetu, kratší rozvrh, širší nabídka jídel v jídelně, lepší informovanost o prospěchu žáků, barevně vymalovat třídy, více dívčích WC, častější přednášky o alkoholu, drogách, více sportovních akcí. Tyto návrhy budou předány vedení školy.

5.6 Dotazník pro vyučující

K průzkumu klimatu učitelského sboru jsem použila stejný dotazník, který byl použit v předchozím zjišťování školního klimatu v roce 2006. K původním 21 otázkám Ježka [3] byly přidány 4 otázky, pro účely vedení školy. 21 otázek je uzavřených s výběrem odpovědi, čtyři otázky jsou otevřené.

V úvodu dotazníku jsou uvedeny otázky týkající se učitele: „Kolik let učíte?“, „Kolik let učíte na této škole?“, „Na kolika školách jste učil(a) v minulosti?“, „Učíte na plný úvazek a více, na půl až celý úvazek, na méně než půl úvazku“.

Tab. 31 Dotazník pro vyučující – odpověď na otázky 1 – 24 (mimo otázek č. 8, 9, 19, 25)

Otázka/ rok	1	2	3	4	5	0	Ostatní	Celkem
1/2006	26	3				8	0	37
	70 %	8 %				22 %	0 %	100 %
1/2009	4	14				8	0	26
	15 %	54 %				31 %	0 %	100 %
Pokles	55 %	-				-	-	-
Nárůst	-	46 %				9 %	-	-
2/2006	12	25	0				0	37
	32 %	68 %	0 %				0 %	100 %
2/2009	7	19	0				0	26
	27 %	73 %	0 %				0 %	100 %
Pokles	5 %	-	-				-	-
Nárůst	-	5 %	-				-	-
3/2006	28	9	0				0	37
	76 %	24 %	0 %				0 %	100 %
3/2009	17	9	0				0	26
	65 %	35 %	0 %				0 %	100 %
Pokles	11 %	-	-				-	-
Nárůst	-	11 %	-				-	-
4/2006	23	7	5	0			2	37
	62 %	19 %	14 %	0 %			5 %	100 %
4/2009	12	7	7	0			0	26
	46 %	27 %	27 %	0 %			0 %	100 %
Pokles	16 %	-	-	-			-	-
Nárůst	-	8 %	8 %	-			-	-
5/2006	7	8	19	2			1	37
	19 %	22 %	51 %	5 %			3 %	100 %
5/2009	2	13	10	1			0	26
	8 %	50 %	38 %	4 %			0 %	100 %
Pokles	11 %	-	13 %	1 %			3 %	-
Nárůst	-	28 %	-	-			-	-
6/2006	2	8	8	17			2	37
	5 %	22 %	22 %	46 %			5 %	100 %
6/2009	5	7	2	11			1	26
	19 %	27 %	8 %	42 %			4 %	100 %
Pokles	-	-	14 %	4 %			1 %	-
Nárůst	14 %	5 %	-	-			-	-
7/2006	2	4	26	3	1		1	37
	5 %	11 %	70 %	8 %	3 %		3 %	100 %
7/2009	2	6	16	2	0		0	26
	8 %	23 %	61 %	8 %	0 %		0 %	100 %
Pokles	-	-	9 %	-	3 %		3 %	-
Nárůst	3 %	12 %	-	-	-		-	-

Otázka/ rok	1	2	3	4	5	0	Ostatní	Celkem
10/2006	12	12				6	6	37
	32 %	36 %				16 %	16 %	100 %
10/2009	7	17				2	0	26
	27 %	65 %				8 %	0	100 %
Pokles	5 %	-				8 %	16 %	-
Nárůst	-	29 %				-	-	-
11/2006	2	22	13	0	0		0	37
	5 %	59 %	36 %	0 %	0 %		0 %	100 %
11/2009	0	23	3	0	0		0	26
	0 %	88 %	12 %	0 %	0 %		0 %	100 %
Pokles	5 %	-	24 %	-	-		-	-
Nárůst	-	29 %	-	-	-		-	-
12/2006	1	26	9				1	37
	3 %	70 %	24 %				3 %	100 %
12/2009	2	20	4				0	26
	8 %	77 %	15 %				0 %	100 %
Pokles	-	-	9 %				3 %	-
Nárůst	5 %	7 %	-				-	-
13/2006	3	0	34				0	37
	8 %	0 %	92 %				0 %	100 %
13/2009	5	0	21				0	26
	19 %	0 %	81 %				0 %	100 %
Pokles	-	-	11 %				-	-
Nárůst	11 %	-	-				-	-
14/2006	31	2	3	0			1	37
	84 %	5 %	8 %	0 %			3 %	100 %
14/ 2009	22	2	2	0			0	26
	84 %	8 %	8 %	0 %			0 %	100 %
Pokles	-	-	-	-			3 %	-
Nárůst	-	3 %	-	-			-	-
15/2006	9	20	8				0	37
	24 %	54 %	22 %				0 %	100 %
15/2009	3	21	2				0	26
	12 %	81 %	7 %				0 %	100 %
Pokles	12 %	-	15 %				-	-
Nárůst	-	27 %	-				-	-
16/2006	24	12	0	0			1	37
	65 %	32 %	0 %	0 %			3 %	100 %
16/2009	20	6	0	0			0	26
	77 %	23 %	0 %	0 %			0 %	100 %
Pokles	-	9 %	-	-			3 %	-
Nárůst	12 %	-	-	-			-	-

Otázka/ rok	1	2	3	4	5	0	Ostatní	Celkem
17/2006	24	12	0				1	37
	65 %	32 %	0 %				3 %	100 %
17/2009	15	9	0				2	26
	58 %	35 %	0 %				7 %	100 %
Pokles	7 %	-	-				-	-
Nárůst	-	3 %	-				4 %	-
18/2006	21	12					4	37
	57 %	32 %					11 %	100 %
18/2009	9	16					1	26
	35 %	62 %					3 %	100 %
Pokles	22 %	-					8 %	-
Nárůst	-	30 %					-	-
20/2006	13	23	1	0			0	37
	35 %	62 %	3 %	0 %			0 %	100 %
20/2009	12	13	1	0			0	26
	46 %	50 %	4 %	0 %			0 %	100 %
Pokles	-	12 %		-			-	-
Nárůst	11 %	-	1%	-			-	-
21/2006	24	9	1	1			2	37
	65 %	24 %	3 %	3 %			5 %	100 %
21/2009	19	7	0	0			0	26
	73 %	27 %	0 %	0 %			0 %	100 %
Pokles	-	-	3 %	3 %			5 %	-
Nárůst	8 %	3 %	-	-			-	-
22/2006	10	19	7	1	0		0	37
	27 %	51 %	19 %	3 %	0 %		0 %	100 %
22/2009	9	16	1	0	0		0	26
	35 %	62 %	3 %	0 %	0 %		0 %	100 %
Pokles	-	-	16 %	3 %	-		-	-
Nárůst	8 %	11 %	-	-	-		-	-
23/2006	17	17	3	0	0		0	37
	46 %	46 %	8 %	0 %	0 %		0 %	100 %
23/2009	11	14	1	0	0		0	26
	42 %	54 %	4 %	0 %	0 %		0 %	100 %
Pokles	4 %	-	4 %	-	-		-	-
Nárůst	-	8 %	-	-	-		-	-
24/2006	4	10	14	4	5		0	37
	11 %	27 %	37 %	11 %	14 %		0 %	100 %
24/2009	7	9	4	4	1		1	26
	27 %	35 %	15 %	15 %	4 %		4 %	100 %
Pokles	-	-	22 %	-	10 %		-	-
Nárůst	16 %	8 %	-	4 %	-		4 %	-

Zdroj: vlastní, [11]

Pozn.: Ostatní = více odpovědí, žádná odpověď, odpovědi typu „nevím“, „netuším“

Otázka č. 1 „Kdo více ovlivňuje, jak se ve škole cítíte?”

Učitelé v této otázce vyjádřili názor, že v 15 % jejich pocity ve škole ovlivňuje ředitel, tj. o 55 % méně než v minulém zjišťování. Je to ovlivněno nástupem nového ředitele, který přišel z jiné školy a sedm měsíců je velmi krátká doba na vzájemné poznání při velikosti naší školy (53 tříd). K zástupcům se vyjádřilo 54 %, tj. o 46 % více. Od posledního výzkumu došlo ke změně na obou pracovních pozicích, což přineslo pozitivní dopad na klima školy. V 31 % učitelé neví, tj. o 9 % více. Tento závěr ovlivňuje řada nových pedagogů ve škole, kteří si ještě neutvořili svůj názor.

Otázka č. 2 „Způsob, jakým se mnou vedení jedná mi ...“

„Velmi vyhovuje“ 27 % učitelům, tj. o 5 % méně než v minulém průzkumu. „Většinou vyhovuje, ale v něčem by uvítali změnu“ se vyjádřilo 73 % vyučujících tj. o 5 % více. Nikdo se nevyjádřil negativně. Zde se opět projevuje zčásti nové vedení školy. I když bude styl řízení stejný, tak osoby ředitelů jsou jiné.

Otázka č. 3 „Vedení vychází učitelům vstříc“

Vstřícný přístup vedení k potřebám učitelů je hodnocen kladně, 65 % učitelů hodnotilo „ano, ve většině ohledů“ tj. o 11 % méně než v roce 2006. „Jak v čem“ hodnotilo 35 % učitelů, tj. o 11 % více. Pravidla nastavilo nové vedení školy, na závěry je příliš krátká doba.

Otázka č. 4 „Vedení dává najevo, že mu záleží na tom, aby se učitelé cítili dobře“

„Ano“ odpovědělo 46 %, „záleží jim na tom, ale najevo to nedávají“ odpovědělo 27 %, „nevím, zda jim na tom záleží, ale najevo to nedávají“ odpovědělo 27 %. Převážná většina učitelů (73 %) ví, že vedení školy záleží na tom, aby se cítili dobře. Oproti roku 2006 jde o 8 % pokles. Také tento výsledek souvisí se změnou vedení školy, které nastavilo svá pravidla a je ještě krátká doba na jejich vyhodnocování.

Otázka č. 5 „Cítím, že vedení pečlivě sleduje kvalitu mé práce“

„Ano, všimnou si každé chyby i úspěchu“ odpovědělo 8 %, tj. o 11 % méně. „Ano, ale všímají si spíše formálních aspektů mé práce (plnění povinností)“ odpovědělo 50 %, tj. o 28 % více. „Asi ano, ale nedokážu říci, jak moc“ odpovědělo 38 %, tj. o 13 % méně. „Ne,

vedení má jiné priority“ odpověděl jeden dotázaný. V úhrnu 96 % v podstatě konstatuje, že vedení sleduje kvalitu jeho práce.

Otázka č. 6 „Jak jste spokojeni s kvalitou zpětné vazby od vedení ohledně kvality Vaší práce?“

„Maximálně, připomínky jsou hojné a užitečné“ odpovědělo 19 %, tj. o 14 % více. „Vcelku ano, připomínky jsou časté, ale ne vždy užitečné“ odpovědělo 27 %, tj. o 5 % více dotázaných. „Příliš ne, chtěl(a) bych více zpětné vazby“ odpovědělo 8 %, tj. o 14 % méně. „Zpětné vazby není mnoho, ale mě to tak vyhovuje“ odpovědělo 42 %, tj. o 4 % méně než v roce 2006. Vedení by se mělo snažit uspokojit ty učitele, kteří odpověděli, že by chtěli více zpětné vazby.

Otázka č. 7 „Při řešení problémů bere vedení v potaz i názory a návrhy učitelů“

„Vždy ano“ odpovědělo 8 %, tj. o 3 % více než v roce 2006. „Obvykle ano, ale jen určitých učitelů“ odpovědělo 23 %, tj. o 12 % více. „Obvykle ano“ odpovědělo 61 %, tj. o 9 % méně. „Moc ne, prosazuje svůj názor“ odpovědělo 8 %, tady ke změně nedošlo. „Moc ne, v rozhodování by to znamenalo značné zdržení“ neodpověděl nikdo, tj. pokles o 3 %. Vedení je hodnoceno v 83 % pozitivně. Nelze ve všech záležitostech vyhovět každému, vždy bude někdo nespokojený.

Otázka č. 8 „Jaký musí být učitel, aby s ním bylo vedení školy spokojeno? (Jaká vlastnost je u vás ve škole zvláště ceněna?)“

V této otevřené otázce mohli kantoři uvést více možností. Nejčastější odpovědi byly tyto: spolehlivý (7 x), odborník ve svém oboru (4 x), dochvilný (4 x), pracovitý (3 x), loajální (3 x), přátelský vztah k žákům (3 x), zodpovědný (2 x), důsledný (2 x), nekonfliktní (2 x), ctižádostivý, komunikativní, průbojný, asertivní, poctivý, flexibilní, sebevědomý, nápaditý, cílevědomý, budící přirozený respekt, pravdomluvný.

Otázka č. 9 „O co se podle Vás vedení školy snaží nejvíce, co je pro něj prioritou?“

V této otevřené otázce mohli učitelé také uvádět více možností. Nejčastější odpovědi byly tyto: dobré jméno školy (6 x), spokojenost žáků a učitelů (4 x), bezproblémový chod školy (4 x), uchovat a rozvíjet vysokou úroveň výuky. Objevil se také jeden negativní názor „mít na vše formuláře, předpisy, vše dokumentovat nejraději desetkrát = přibýlo více byrokracie“.

cie“. Tento názor však není v moci vedení nějak výrazně změnit, protože škola se musí řídit pokyny svého zřizovatele, předpisy, zákony, vyhláškami.

Otázka č. 10 „Když se s kolegy bavíte o práci, co je nejčastějším tématem?“

„Metody a postupy výuky, výměna zkušeností“ odpovědělo 27 % vyučujících tj. o 5 % méně než v roce 2006. Nárůst o 29 % více zaznamenalo „chování žáků“. K „jiným“ možnostem se učitelé nevyjadřovali. Bohužel v těchto odpovědích se odráží situace ve společnosti. Žáci, ale i jejich rodiče, si často uvědomují svá práva, ale zapomínají na své povinnosti.

Otázka č. 11 „Způsob, jakým se mnou kolegové učitelé jednají, mi ...“

„Velmi vyhovuje“ neodpověděl nikdo, tj. pokles o 5 % ve srovnání s minulým zjištěním. „U většiny vyhovuje“ odpovědělo 88 % učitelů, tj. nárůst o 29 %. Což je pro vedení dobrá zpráva, znamená to, že v kolektivu učitelů nejsou žádné větší rozbroje, negativní jevy. „Jak u koho“ odpovědělo 12 % dotazovaných, tj. o 24 % méně. Negativně se nevyjádřil nikdo.

Otázka č. 12 „Učitelé se mezi sebou vzájemně stýkají i mimo školu“

„Ano, velmi často“ odpovědělo 8 % učitelů, tj. nárůst o 5 % ve srovnání s minulým průzkumem. „Ano, čas od času“ odpovědělo 77 %, tj. nárůst o 7 %. Tato odpověď ukazuje stejným směrem jako předchozí otázka, tzn., že kolektiv je lepší, kamarádštější, soudržnější než v roce 2006. „Ne, mimo školu se příliš nestýkáme“ odpovědělo 15 %, tj. o 9 % méně.

Otázka č. 13 „S kolegy se dělím o osobní problémy“

„Vůbec ne“ odpovědělo 5 % kantorů, tj. o 11 % více než v roce 2006. „Téměř se všemi“ neodpověděl nikdo. „Jen s jedním nebo několika málo kolegy“ odpovědělo 81 % dotazovaných, tj. o 11 % méně. Tyto odpovědi se daly předpokládat, protože s osobními problémy se svěřujeme svým nejbližším a kamarádům a těch je jen pár.

Otázka č. 14 „Jsem spokojen(á), že učím právě na této škole“

„Ano“ odpovědělo 84 % učitelů, tj. stejný výsledek jako v roce 2006. „Jinde by to bylo asi stejné“ odpovědělo 8 %, tj. o 3 % více. Negativně se nevyjádřil nikdo. Toto je výborný výsledek, který svědčí o tom, že naprostá většina učitelů je na škole spokojená a je si vědoma toho, že lepší situace by jinde zřejmě nebyla.

Otázka č. 15 „Jsem velmi zaneprázdněn(a) školními povinnostmi“

„Ano, měly by se omezit“ odpovědělo 12 % učitelů, tj. o 12 % méně než v minulém průzkumu. „Ano, ale většinou mají smysl“ odpovědělo 81 % tj. o 27 % dotazovaných více. „Není to tak zlé“ odpovědělo 7 %, tj. o 15 % méně než v minulosti. Jde o mnohem lepší výsledek než v roce 2006. Z toho vyplývá, že učitelé si uvědomují své školní povinnosti, ale považují je za smysluplné.

Otázka č. 16 „Myslím, že naše škola dělá pro žáky maximum“

„Ano“ odpovědělo 77 % učitelů, tj. o 12 % více než v minulém průzkumu. „Může se ještě zlepšit“ odpovědělo 23 %, tj. o 9 % méně než v minulosti. Negativně se nevyjádřil nikdo. Tento výsledek je pro školu také velmi pozitivní.

Otázka č. 17 „Učitelé jsou pro svou práci nadšení“

„Ano, většina“ odpovědělo 58 % kantorů, tj. o 7 % méně než v roce 2006. „Takových je jen pár“ odpovědělo 35 %, tj. o 3 % více než v minulosti. Hodnocení je poměrně kladné, nikdo se nevyjádřil zcela záporně. Jistěže i odpovědi na tuto otázku vyjadřují subjektivní názor každého kantora. Jistě je nejlepší, když je kantor pro svou práci nadšený, než když není. Proto by se jak vedení školy tak celý učitelský sbor měl podílet na udržování dobrých vztahů.

Otázka č. 18 „Škola musí příliš často ustupovat nátlaku veřejnosti, rodičů, úřadů, ...“

„Ano, mívám ten pocit“ odpovědělo 35 % učitelů, tj. o 22 % méně než v roce 2006. „Ne více než je potřeba“ odpovědělo 62 % dotazovaných tj. o 30 % více než v minulosti. Názor na tuto otázku se od minulého průzkumu velmi zlepšil. Důvod možná mohly být podrobnější informace na poradách, ale také problémy se získáváním pronájmu prostor pro výuku, dále budování hřiště, získávání finančních prostředků, zavádění nového oboru ekonomické lyceum atd.

Otázka č. 19 „S jakými rodiči se nejčastěji stýkáte? Co je tématem vašich setkání?“

Většina učitelů se setkává s rodiči na třídních schůzkách, a to většinou s rodiči problémových či slabších žáků. Tématem jejich setkání je především prospěch a chování žáků a případné zdravotní či jiné záležitosti.

Otázka č. 20 „Mám od školy vše, co pro výuku potřebuji“

„Ano“ odpovědělo 46 % kantorů, tj. o 11 % více než v roce 2006. „Spíše ano, rozumné požadavky bývají splněny“ odpovědělo 50 %, tj. o 12 % méně než v minulosti. Negativně nehodnotil nikdo. Jak již bylo v práci zmiňováno, škola je velmi dobře vybavena po stránce technické i materiální, a učitelé to svými názory jen potvrzují.

Otázka č. 21 „Chcete na této škole zůstat i v budoucnu?“

„Ano, rád(a)“ odpovědělo 73 % učitelů, tj. o 8 % více než v minulém průzkumu. „Ano“ odpovědělo 27 % dotazovaných. To znamená, že všichni dotazovaní vyučující si váží svého zaměstnání, chtějí na škole zůstat a neuvažují o odchodu.

Otázka č. 22 „S činností ostatních zaměstnanců školy (informační centrum, kancelář, studijní oddělení, ekonomické oddělení, školník) jsem spokojen(a):“

„Úplně“ odpovědělo 35 % vyučujících, tj. o 8 % více než v roce 2006. „Spíše ano“ odpovědělo 62 %, tj. o 11 % více než v minulosti. „Průměrně“ odpověděly 3 %, tj. o 16 % méně. Negativně se nevyjádřil nikdo. Hodnocení je v 97 % hodnoceno kladně, to je velmi dobrý výsledek, který svědčí o kvalitním zázemí školy.

Otázka č. 23 „Celkové prostředí školy (budova, třídy, nábytek, nástěnky, ...) se mi líbí“

„Rozhodně ano“ odpovědělo 42 % učitelů, tj. o 4 % méně než v roce 2006. „Spíše ano“ odpovědělo 54 %, tj. o 8 % více než v minulosti. „Průměrně“ odpověděly 4 %, tj. o 4 % méně. Z toho vyplývá, že 96 % učitelů je velmi spokojených v prostředí, ve kterém pracují.

Otázka č. 24 „Možnosti občerstvení ve škole (bufet, automaty) jsou dostatečné?“

„Rozhodně ano“ odpovědělo 27 %, tj. o 16 % více než v roce 2006. „Spíše ano“ odpovědělo 35 % vyučujících, tj. o 8 % více. „Průměrně“ odpovědělo 15 % dotazovaných, tj. o 22 % méně. „Spíše ne“ odpovědělo 15 % tj. o 4 % více než v předchozím zjišťování. „Rozhodně ne“ odpověděly 4 %, tj. o 10 % méně. Z toho vyplývá, že s bufetem je spokojeno 62 % dotazovaných. Negativně odpovědělo 19 % učitelů. Již v odpovědích žáků a rodičů bylo zmiňováno hodně připomínek týkajících se bufetu. V současné době se již touto záležitostí vedení školy zabývá.

Otázka č. 25 „Vaše podrobnější komentáře k otázkám a další Vaše názory, připomínky a návrhy, které se týkají naší školy:“

K této otázce se vyjádřili pouze čtyři učitelé, kteří uvedli tyto připomínky:

- bylo by vhodné řešit okolí školy – pořádek, výsadba, stravování žáků, sportovní vyžití (posilovna),
- nevyvážené úvazky – přetíženost učitelů předmětů nedělených hodin (ekonomiky, českého jazyka, zeměpisu, dějepisu,...), je jedno zda učitel učí jeden předmět nebo více, velký počet nadúvazkových hodin,
- výborná škola,
- zvýšit nároky na slušné chování a pracovitost, na pravidelnou přípravu zvláště v 1. a 2. ročníku.

K výše uvedenému prvnímu bodu: vedení školy se v současné době zabývá možností terénních úprav včetně výsadby okolí školy.

K výše uvedenému druhému bodu: velký počet nadúvazkových hodin byl způsoben učiteli specifických předmětů na mateřských dovolených, takže toto vyvolalo přesuny mezi regionem (tj. OA a VOŠE) a bakalářskými studijními programy, kde bohužel ani začátkem nového akademického roku nejsou stoprocentně jasné úvazky. Vedení musí vždy mít rezervu, aby zajistilo za všech okolností pro pedagogy základní úvazek.

ZÁVĚR

Cílem mé bakalářské práce bylo zjistit názory na školní klima u žáků, rodičů a učitelů na střední škole, tyto výsledky vyhodnotit a provést srovnání s rokem 2006.

Snažila jsem se získat co nejpřesnější výsledky oslovením co největšího počtu respondentů. Ke zpracování se mi vrátilo 730 vyplněných dotazníků. Zpracování tak velkého množství informací bylo velmi časově náročné. Ze získaných dat by bylo možné zpracovat ještě další analýzy např. u žáků a rodičů zhodnotit jednotlivé faktory ovlivňující klima podle jednotlivých ročníků.

Z **dotazníků žáků** vyplynulo v úhrnu lepší hodnocení než v průzkumu, který byl prováděn před třemi lety. Žáci projeví kladný vztah k naší škole.

Velmi kladně se žáci vyjadřovali ke klimatu školy, ke vztahům, které mají se spolužáky ve třídě. Sami žáci navrhovali pro zlepšení vztahů ve třídě více mimoškolních akcí, což dokazuje jejich zájem na dobrém kolektivu.

Vstřícnost a komunikativnost vyučujících hodnotili také kladně, stejně tak se vyjádřili k odbornosti kantorů, k jejich snaze žáky co nejvíce naučit.

K hodnocení práce žáků kantory se žáci vyjadřovali méně kladně. V této otázce se vyskytovaly subjektivní názory. V tomto případě jsem navrhla, aby učitelé důkladněji seznámili žáky hned na začátku zahájení výuky se systémem hodnocení a postupně žáky vedli k sebehodnocení.

Připomínky a návrhy žáků k vyučujícím budou předány k posouzení vedení školy.

Co se týká komunikace vedení s žáky, nedošlo k žádnému výraznému posunu, žáci jsou vcelku spokojeni, pochvalně se vyjadřovali k vnitřnímu informačnímu systému školy OASA.

Velmi kladně hodnotili žáci funkci informačního centra školy, pochvalovali si vstřícnost pracovníků i vybavení literaturou a odbornými časopisy.

Vybavení školy počítači a jinou technikou hodnotili žáci velmi pozitivně, jsou si vědomi toho, že na naší škole je vybavení velmi nadstandardní. Stejně tak si žáci pochvalovali celkové vybavení budovy školy. Tady navrhovali více barevnějšího prostředí. Takové učebny se vedení školy snaží postupně vytvářet.

Velké množství připomínek se objevilo u otázky občerstvení v bufetu. Tyto se týkaly zejména rychlého vyprodání pečiva, malého sortimentu, vysokých cen, dlouhých front, krátké otevírací doby. Uvedené připomínky vedení školy zná a již v současné době provádí kroky k nápravě.

Za hlavní výhody studia považují žáci stejně jako v předchozím zjišťování osvojení práce na počítači, získané odborné znalosti, jazykové znalosti, možnost poznávat zahraniční, praxi. Potěšující informací je také to, že si žáci uvědomují, že jejich studium na škole přispěje k jejich dalším úspěchům v životě.

Veškeré náměty a připomínky žáků budou předány k posouzení vedení školy.

Rodiče byli ve svém hodnocení mírnější než žáci. Dobře hodnotili prestiž školy, přístup třídních učitelů. Velmi dobře se vyjadřovali k vybavení školy technikou a k celkovému prostředí školy.

O něco málo příznivěji rodiče hodnotili komunikaci s vedením školy. Tady bude muset vedení školy zvážit, jakým způsobem kontakt s rodiči zlepšit.

Za pozitiva školy rodiče shodně se svými dětmi uváděli osvojení práce na počítači, vědomosti a naučení cizích jazyků. Kladně hodnotili i další aktivity – praxi, exkurze, zájezdy do zahraničí. Na těchto odpovědích bylo vidět, že rodiče jsou od posledně prováděného průzkumu lépe informováni o aktivitách, které ve škole probíhají.

V připomínkách a námětech se rodiče shodovali se svými dětmi. Rodiče navíc uváděli, že postrádají přehled o známkách svých dětí, uvítali by zapisování známek do studijních průkazů nebo klasifikaci na internetu.

Veškeré podněty budou předány vedení školy, které na jejich základě může učinit kroky k případným změnám.

Učitelé jsou v naprosté většině na škole spokojeni a jsou si vědomi toho, že lepší situace by zřejmě jinde nebyla. Uvědomují si své školní povinnosti, kterých je hodně, ale považují je za smysluplné. Také ke vzájemným vztahům mezi kolegy se kantoři vyjádřili lépe než před třemi lety. Učitelé se také více stýkají i mimo školu, z toho vyplývá, že kolektiv je kamarádštější a soudržnější.

Od posledního výzkumu došlo ke změnám na všech pracovních pozicích vedení školy, což se příznivě projevilo na klimatu školy. Mírný pokles u některých faktorů, které působí na

klima je ovlivněn teprve osmiměsíční dobou působení nového ředitele ve funkci. Určitým hendikepem je jeho příchod z vnějšího prostředí, což vyžaduje minimálně rok na důkladné seznámení s celkovým chodem vzdělávací instituce.

Celkově lze konstatovat, že klima školy je žáky, rodiči a učiteli hodnoceno pozitivně. Potvrzuje se, že dlouholetá pozornost školnímu klimatu přináší své výsledky. Samozřejmě, že s výsledky každého výzkumu je třeba seznámit dotazované respondenty, ale také vzniklé problémy, popřípadě jen jejich náznaky citlivě řešit. Tato praxe je ověřena dlouholetým sledováním klimatu školy, a to od roku 1996. V současné době se stává důležitou součástí vlastního hodnocení školy, které je legislativně upraveno vyhláškou č. 15/2005 Sb., kterou se stanoví náležitosti dlouhodobých záměrů, výročních zpráv a vlastního hodnocení školy.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] CHRÁSKA, M., TOMANOVÁ, D. a kol. *Klima současné české školy*. Brno: Konvoj, spol. s r. o, 2003. 383 s. ISBN 80-7203-064-5.
- [2] JEŽEK, S. a kol. *Psychosociální klima školy III*. Brno: MSD s. r. o., 2005. 158 s. ISBN 80-86633-45-4.
- [3] JEŽEK, S. a kol. *Psychosociální klima školy II*. Brno: MSD s. r. o., 2004. 165 s. ISBN 80-86633-29-2.
- [4] JEŽEK, S. a kol. *Psychosociální klima školy I*. Brno: MSD s. r. o., 2003. 151 s. ISBN 80-86633-13-6.
- [5] KYRIACOU, CH. *Klíčové dovednosti učitele*. 2. vyd. Praha: Portál, s. r. o., 2004. ISBN 80-7178-965-8.
- [6] LAŠEK, J. *Sociálně psychologické klima školních tříd a školy*. 2. vyd. Hradec Králové: GAUDEAMUS, 2001. ISBN 978-80-7041-980-9.
- [7] OBST, O. *Manažerské minimum pro učitele*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2006. ISBN 80-244-1359-0.
- [8] PŘIBOVÁ, M. a kol. *Marketingový výzkum v praxi*. Grada Publishing, spol. s r. o., 1996. 248 s. ISBN 80-7169-299-9.
- [9] SVĚTLÍK, J. *Marketingové řízení školy*. 1. vyd. Praha: ASPI, a. s., 2006. 300 s. ISBN 80-7357-176-5.
- [10] SVĚTLÍK, J. *Marketing školy*. Zlín: EKKA, 1996. 384 s. ISBN 80-902200-8-8.
- [11] VRÁNOVÁ, Š. *Klima pedagogického pracoviště a možnosti jeho ovlivňování*. Bakalářská práce, Zlín: UTB, 2006.
- [12] Vyhláška č. 15/2005 Sb., kterou se stanoví náležitosti dlouhodobých záměrů, výročních zpráv a vlastního hodnocení školy. Sbírka zákonů, částka 6/2005.
- [13] ZBRÁNKOVÁ, H. *Projekt vícezdrojového financování škol zřizovaných Zlínským krajem*. Diplomová práce, Zlín: UTB, 2007.
- [14] Zřizovací listina Obchodní akademie Tomáše Bati a Vyšší odborné školy ekonomické Zlín.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

MŠMT ČR	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky
OA	Obchodní akademie Tomáše Bati
VOŠE	Vyšší odborná škola ekonomická Zlín
BSP	Bakalářské studijní programy
IC	Informační centrum
PC	osobní počítač

SEZNAM TABULEK

<i>Tab. 1 Dělení klimatu do čtyř dimenzí</i>	19
<i>Tab. 2 Objektivní a subjektivní indikátory klimatu školy</i>	21
<i>Tab. 3 Vztah objektivních podmínek a jejich subjektivního prožívání</i>	23
<i>Tab. 4 Počet studentů a zaměstnanců k 11. 5. 2009</i>	35
<i>Tab. 5 Počet respondentů a vyplněných dotazníků v roce 2006</i>	40
<i>Tab. 6 Počet respondentů a vyplněných dotazníků v roce 2009</i>	40
<i>Tab. 7 Dotazník pro žáky – otázka č. 1</i>	41
<i>Tab. 8 Dotazník pro žáky – otázka č. 2</i>	42
<i>Tab. 9 Dotazník pro žáky - otázka č. 3</i>	42
<i>Tab. 10 Dotazník pro žáky - otázka č. 4</i>	43
<i>Tab. 11 Dotazník pro žáky – otázka č. 5</i>	43
<i>Tab. 12 Dotazník pro žáky – otázka č. 6</i>	44
<i>Tab. 13 Dotazník pro žáky – otázka č. 7</i>	44
<i>Tab. 14 Dotazník pro žáky – otázka č. 8</i>	45
<i>Tab. 15 Dotazník pro žáky – otázka č. 10</i>	46
<i>Tab. 16 Dotazník pro žáky – otázka č. 12</i>	46
<i>Tab. 17 Dotazník pro žáky – otázka č. 13</i>	47
<i>Tab. 18 Dotazník pro žáky – otázka č. 14</i>	47
<i>Tab. 19 Dotazník pro žáky – otázka č. 15</i>	48
<i>Tab. 20 Dotazník pro žáky – otázka č. 16</i>	48
<i>Tab. 21 Dotazník pro žáky – otázka č. 17</i>	49
<i>Tab. 22 Dotazník pro žáky – otázka č. 18</i>	49
<i>Tab. 23 Dotazník pro žáky – otázka č. 19</i>	50
<i>Tab. 24 Dotazník pro žáky – otázka č. 20</i>	50
<i>Tab. 25 Dotazník pro žáky – otázka č. 21</i>	51
<i>Tab. 26 Dotazník pro žáky – otázka č. 22</i>	51
<i>Tab. 27 Dotazník pro rodiče – přehled odpovědí na otázky č. 1 – 15 (mimo otázky č. 11)</i>	52
<i>Tab. 28 Srovnání názorů žáků a jejich rodičů na vztah ke škole</i>	57
<i>Tab. 29 Dotazník pro rodiče – otázka č. 11</i>	57
<i>Tab. 30 Dotazník pro rodiče – otázka č. 16</i>	59
<i>Tab. 31 Dotazník pro vyučující – odpověď na otázky 1 – 24 (mimo otázek č. 8, 9, 19, 25)</i>	61

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha PI: Dotazník pro žáky

Příloha PII: Dotazník pro rodiče žáků OA

Příloha PIII: Dotazník pro učitele

PŘÍLOHA PI: DOTAZNÍK PRO ŽÁKY

*Milý studente, děkujeme předem za zodpovězení otázek v tomto dotazníku.
Na základě jeho vyhodnocení se budeme především snažit zjistit současné klima naší školy
z pohledu vás - studentů a dle vašich představ ho případně zlepšit.*

Jsem studentem: střední školy vyššího odborného studia bakalářského studia
Studuji: 1. ročník 2. ročník 3. ročník 4. ročník

Pod pojmem „klima školy“ si představuji:

Z následujících otázek prosím vyberte a označte křížkem vždy jen 1 odpověď:

1. Myslím, že na naší škole je klima:

výborné docela dobré průměrné spíše horší velmi špatné nevím

2. O naší škole jsem se dozvěděl(a):

od příbuzných, známých na předchozí škole z internetu z katalogu škol
 jinak:

3. Na naší škole jsem začal(a) studovat z tohoto důvodu:

dobré reference umístění školy obor studia rada příbuzných jinam mě nepřijali
 jiný důvod:

4. Vztahy mezi spolužáky v naší třídě jsou převážně dobré

rozhodně ano spíše ano průměrně spíše ne rozhodně ne nevím, nemám názor
Přípomínky, návrhy:

5. Většina vyučujících má ke studentům přátelský vztah, jsou vstřícní, komunikativní, ...

rozhodně ano spíše ano průměrně spíše ne rozhodně ne nevím, nemám názor

6. Vyučující jsou většinou dobrými odborníky ve vyučovaných předmětech

rozhodně ano spíše ano průměrně spíše ne rozhodně ne nevím, nemám názor

7. Vyučující mají většinou snahu studenty co nejvíce naučit

rozhodně ano spíše ano průměrně spíše ne rozhodně ne nevím, nemám názor

8. Vyučující jsou při hodnocení studentů spravedliví

rozhodně ano spíše ano průměrně spíše ne rozhodně ne nevím, nemám názor

9. Přípomínky a návrhy k vyučujícím:

.....

10. Komunikace vedení školy se studenty je dostatečná

rozhodně ano spíše ano průměrně spíše ne rozhodně ne nevím, nemám názor
Přípomínky, návrhy:

11. Otázka pouze pro studenty VOŠE:

S činností pracovník studijního oddělení jsem spokojen(a)

rozhodně ano spíše ano průměrně spíše ne rozhodně ne nevím, nemám názor
Přípomínky, návrhy:

12. S činností pracovníků informačního centra jsem spokojen(a)
 rozhodně ano spíše ano průměrně spíše ne rozhodně ne nevím, nemám názor
Připomínky, návrhy:

13. Vybavení informačního centra literaturou je dostatečné
 rozhodně ano spíše ano průměrně spíše ne rozhodně ne nevím, nemám názor
Připomínky, návrhy:

14. Vybavení školy počítači a jinou technikou je dostatečné
 rozhodně ano spíše ano průměrně spíše ne rozhodně ne nevím, nemám názor
Připomínky, návrhy:

15. Celkové prostředí školy (budova, třídy, nábytek, nástěnky, ...) se mi líbí
 rozhodně ano spíše ano průměrně spíše ne rozhodně ne nevím, nemám názor
Připomínky, návrhy:

16. Možnosti občerstvení ve škole (bufet, automaty) jsou dostatečné
 rozhodně ano spíše ano průměrně spíše ne rozhodně ne nevím, nemám názor
Připomínky, návrhy:

17. Ve srovnání s jinými školami je naše škola co do prostředí, vybavení, úrovně výuky ...
 nadprůměrná mírně nadprůměrná průměrná mírně podprůměrná podprůměrná
 nevím, nemám srovnání

18. K naší škole mám kladný vztah
 rozhodně ano spíše ano průměrně spíše ne rozhodně ne nevím, nemám názor
Připomínky, návrhy:

19. Praxi v průběhu studia považuji za užitečnou
 rozhodně ano spíše ano průměrně spíše ne rozhodně ne nevím, nemám názor
Připomínky, návrhy:

20. Po ukončení studia na naší škole vidím své šance být úspěšný v dalším životě
(úspěšné složení přijímacích zkoušek na další školu, získání zaměstnání)
 nadprůměrné mírně nadprůměrné průměrné mírně podprůměrné podprůměrné
 nevím

21. Myslím, že studium na naší škole přispěje k mým dalším úspěchům
 rozhodně ano spíše ano průměrně spíše ne rozhodně ne nevím, nemám názor
Připomínky, návrhy:

V následujících 2 otázkách prosím uveďte a označte křížkem libovolný počet odpovědí

22. Co považujete za hlavní výhody studia na naší škole?
 naučení cizích jazyků osvojení práce na PC dobří vyučující poznávání zahraničí
 soutěže dobrý rozvrh získané odborné znalosti možnost praxe dobré uplatnění
 další:

23. Co považujete za hlavní nevýhody studia na naší škole?
.....

PŘÍLOHA PII: DOTAZNÍK PRO RODIČE ŽÁKŮ OA

Vážení rodiče!

Naše škola se snaží neustále vylepšovat svou činnost i podmínky, ve kterých výuka probíhá, proto nás zajímají i Vaše názory, návrhy a připomínky.

Vyplněním tohoto dotazníku nám pomůžete najít možnosti zlepšení a nepřímo tak přispějete k zajištění lepších podmínek pro Vaše dítě i pro ostatní žáky. Děkujeme Vám.

Jsem rodičem žáka: 1. ročníku 2. ročníku 3. ročníku 4. ročníku

U následujících otázek prosím vyberte a označte křížkem pouze 1 odpověď:

1. Jak naše škola dosud splnila Vaše očekávání?

výrazně ho předčila mírně ho předčila splnila ho částečně ho splnila vůbec nevím
Připomínky, návrhy:

2. Jak hodnotíte současnou prestiž naší školy?

velmi dobrá docela dobrá průměrná nepříliš dobrá špatná nehodnotím
Připomínky, návrhy:

3. Jak hodnotíte práci vedení naší školy, komunikaci s ním?

velmi dobrá docela dobrá průměrná nepříliš dobrá špatná nehodnotím
Připomínky, návrhy:

4. Jak hodnotíte přístup třídního učitele k rodičům?

velmi dobrý docela dobrý průměrný nepříliš dobrý špatný nehodnotím
Připomínky, návrhy:

5. Jak hodnotíte přístup třídního učitele k žákům?

velmi dobrý docela dobrý průměrný nepříliš dobrý špatný nehodnotím
Připomínky, návrhy:

6. Jak hodnotíte přístup ostatních vyučujících k rodičům?

velmi dobrý docela dobrý průměrný nepříliš dobrý špatný nehodnotím
Připomínky, návrhy:

7. Jak hodnotíte přístup ostatních vyučujících k žákům?

velmi dobrý docela dobrý průměrný nepříliš dobrý špatný nehodnotím
Připomínky, návrhy:

8. Jak hodnotíte nároky vyučujících na domácí přípravu žáků?

velmi vysoké docela vysoké průměrné spíše nízké velmi malé nehodnotím
Připomínky, návrhy:

9. Jak hodnotíte strukturu vyučovaných předmětů (popř. počty hodin jednotlivých předmětů)?

velmi dobrá docela dobrá vyhovující nepříliš dobrá špatná nehodnotím
Připomínky, návrhy:

10. Jak hodnotíte celkový vztah svého dítěte k naší škole?

velmi dobrý docela dobrý průměrný nepříliš dobrý špatný nehodnotím
Připomínky, návrhy:

11. Spolupracujete se školou nad rámec svých rodičovských povinností?

ano ne

Pokud ano, proč?

Pokud ne, proč?

12. Jak často navštěvujete internetové stránky školy?

velmi často občas vůbec ne

13. Pokud navštěvujete internetové stránky školy, jak se Vám líbí?

velmi dobré docela dobré průměrné nepříliš dobré špatné nehodnotím

Připomínky, návrhy:

14. Jak hodnotíte vybavení školy počítači a jinou technikou?

velmi dobré docela dobré průměrné nepříliš dobré špatné nehodnotím

Připomínky, návrhy:

15. Jak hodnotíte celkové prostředí naší školy (budova, třídy, nábytek, nástěnky, ...)?

velmi dobré docela dobré průměrné nepříliš dobré špatné nehodnotím

Připomínky, návrhy:

U následujících otázek označte libovolný počet odpovědí:

16. Co považujete za pozitiva naší školy?

dobře připraví žáky pro další život (získané normy chování, ...)

dobře připraví žáky pro další studium (získané vědomosti, ...)

dobře připraví žáky pro zaměstnání (získané dovednosti, ...)

odborně schopní vyučující

přátelský vztah vyučujících k žákům

naučení cizích jazyků

osvojení práce na počítači

praxe v průběhu studia

možnost účastnit se zájezdů do zahraničí

možnost účastnit se společných projektů se zahraničními školami

možnost zahraniční stáže v průběhu studia

možnost účastnit se soutěží

exkurze, školní výlety

sportovní akce

aktivity školy pro volný čas žáků

další

Připomínky, návrhy:

17. Co považujete za negativa naší školy?

.....

.....

.....

18. Uveďte prosím jakékoli Vaše další návrhy na zlepšení:

.....

.....

PŘÍLOHA PIII: DOTAZNÍK PRO UČITELE

Vážení kolegové, v rámci průzkumu klimatu naší školy, Vás prosím o vyplnění tohoto dotazníku a jeho odevzdání do připraveného boxu ve sborovně. Prosím Vás o odevzdání do středy 22. 4. 2009. Děkuji. Hanka Zbránková

Kolik let celkem učíte? ...

Kolik let učíte na této škole? ...

Na kolika školách jste učil(a) v minulosti? ...

Učíte: na plný úvazek a více na půl až celý úvazek na méně než půl úvazku

Pozor, dotazník má 2 strany! Z navržených odpovědí prosím vyberte vždy jen 1 odpověď. Na konci dotazníku máte prostor pro vyjádření Vašich podrobnějších komentářů k otázkám a dalších Vašich názorů, připomínek a návrhů, které se týkají naší školy.

1. Kdo více ovlivňuje, jak se ve škole cítíte?

ředitel zástupce nevím

2. Způsob, jakým se mnou vedení jedná mi

velmi vyhovuje většinou vyhovuje, ale v něčem bych uvítal(a) změnu nevyhovuje

3. Vedení vychází učitelům vstříc

ano, ve většině ohledů jak v čem spíše ne

4. Vedení dává najevo, že mu záleží na tom, aby se učitelé cítili dobře

ano záleží jim na tom, ale najevo to nedávají
 nevím, zda jim na tom záleží, ale najevo to nedávají nezáleží jim na tom

5. Cítím, že vedení pečlivě sleduje kvalitu mé práce

ano, všimnou si každé mé chyby i úspěchu
 ano, ale všímají si spíše formálních aspektů mé práce (plnění povinností)
 asi ano, ale nedokážu říci, jak moc
 ne, vedení má jiné priority

6. Jak jste spokojeni s kvalitou zpětné vazby od vedení ohledně kvality Vaší práce?

maximálně, připomínky jsou hojné a užitečné
 vcelku ano, připomínky jsou časté, ale ne vždy užitečné
 příliš ne, chtěl(a) bych více zpětné vazby
 zpětné vazby není mnoho, ale mně to tak vyhovuje

7. Při řešení problémů bere vedení v potaz i názory a návrhy učitelů

vždy ano obvykle ano, ale jen určitých učitelů obvykle ano
 moc ne, prosazuje svůj názor moc ne, v rozhodování by to znamenalo značné zdržení

8. Jaký musí být učitel, aby s ním bylo vedení školy spokojeno? (Jaká vlastnost je u vás ve škole zvláště ceněna?) (Zde můžete uvést i více možností)

.....

9. O co se podle Vás vedení školy snaží nejvíce, co je pro něj prioritou? (i více možností)

.....

.....

10. Když se s kolegy bavíte o práci, co je nejčastějším tématem?
 metody a postupy výuky, výměna zkušeností chování žáků jiné:
11. Způsob, jakým se mnou kolegové učitelé jednají, mi ...
 velmi vyhovuje u většiny vyhovuje jak u koho spíše nevyhovuje vůbec nevyhovuje
12. Učitelé se mezi sebou vzájemně stýkají i mimo školu
 ano, velmi často ano, čas od času ne, mimo školu se příliš nestýkáme
13. S kolegy se dělím o osobní problémy
 vůbec ne téměř se všemi jen s jedním nebo několika málo kolegy
14. Jsem spokojen(á), že učím **právě** na této škole
 ano jinde by to bylo asi stejné jinde by to mohlo být horší jinde by to bylo lepší
15. Jsem velmi zaneprázdněn(a) školními povinnostmi
 ano, měly by se omezit ano, ale většinou mají smysl není to tak zlé
16. Myslím, že naše škola dělá pro žáky maximum
 ano může se ještě zlepšit nepatří mezi nejlepší školy zdaleka nevyužívá svůj potenciál
17. Učitelé jsou pro svou práci nadšení
 ano, většina takových je jen pár nikdo nebo skoro nikdo
18. Škola musí příliš často ustupovat nátlaku veřejnosti, rodičů, úřadů, ...
 ano, mívám ten pocit ne více než je potřeba
19. S jakými rodiči se nejčastěji stýkáte? Co je tématem vašich setkání?

20. Mám od školy vše, co pro výuku potřebuji
 ano spíše ano, rozumné požadavky bývají splněny spíše ne (finanční bariéra) ne
21. Chcete na této škole zůstat i v budoucnu?
 ano, rád(a) ano ne, chci jít učit jinam ne, chci změnit povolání
22. S činností ostatních zaměstnanců školy (inf.centrum,kancelář,studijní odd.,ek.odd,školník) jsem spokojen(a): úplně spíše ano průměrně spíše ne vůbec ne
23. Celkové prostředí školy (budova, třídy, nábytek, nástěnky,...) se mi líbí
 rozhodně ano spíše ano průměrně spíše ne rozhodně ne
24. Možnosti občerstvení ve škole (bufet, automaty) jsou dostatečné?
 rozhodně ano spíše ano průměrně spíše ne rozhodně ne
25. Vaše podrobnější komentáře k otázkám a další Vaše názory, připomínky a návrhy, které se týkají naší školy:

